

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
W WARSZAWIE**

RWA-41-8/06/GM

Warszawa, dn. 15 lutego 2008 r.

DECYZJA nr RWA-4/2008

I. Na podstawie art. 10 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 z późn. zm.) i art. 28 ust. 6 tej ustawy w zw. z art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 18 poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego, wszczętego z urzędu,

– działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

uznaje się za praktykę ograniczającą konkurencję i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zawarcie przez Związek Stowarzyszeń Artystów Wykonawców STOART w Warszawie porozumienia ograniczającego konkurencję na krajowym rynku zbiorowego zarządzania prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych, polegającego na ustaleniu zasad przyjmowania tych praw do zbiorowego zarządu, które ograniczają artystom wykonawcom możliwość powierzenia mu wykonywania zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji **i stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 11 października 2006 r.**

II. Na podstawie art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.) w zw. z art. 80 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów oraz na podstawie art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów w zw. z art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, a także w zw. z art. 5 Rozporządzenia Rady (WE) Nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu (Dz. Urz. UE z dnia 4 stycznia 2003 r. nr L 001), po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego, wszczętego z urzędu,

– działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

umarza się postępowania antymonopolowe w sprawie podejrzenia naruszenie przez Związek Stowarzyszeń Artystów Wykonawców STOART w Warszawie art. 81 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Dz. Urz. UE z dnia 29 grudnia 2006 r. nr C 321 E s. 37.) wskutek zawarcia porozumienia ograniczającego konkurencję na krajowym rynku zbiorowego zarządzania prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych, polegającego na ustaleniu zasad przyjmowania tych praw do zbiorowego zarządu, które ograniczają artystom wykonawcom możliwość powierzenia mu wykonywania zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji.

UZASADNIENIE

W wyniku prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegaturę w Warszawie postępowania wyjaśniającego mającego na celu badanie zasad wykonywania przez organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi zbiorowego zarządu tymi prawami (sygn. akt RWA-40-2/06/GM), zostały zebrane informacje i dokumenty dotyczące warunków wykonywania przez Związek Stowarzyszeń Artystów Wykonawców STOART w Warszawie (dalej: STOART) zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych.

STOART jest stowarzyszeniem działającym na terenie Polski w charakterze organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi (dalej: OZZ) w rozumieniu art. 104 i n. ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.). STOART zarządza zbiorowo prawami pokrewnymi do artystycznych wykonań utworów muzycznych oraz słowno-muzycznych, obecnie na podstawie zezwolenia udzielonego decyzją Ministra Kultury z dnia 27 czerwca 2003 r. (znak DP.WPA.024/492/02/mp). Na tej podstawie STOART wykonuje zbiorowy zarząd ww. prawami do artystycznych wykonań (zał. nr 2 do pisma STOART z dnia 6 lutego 2006 r.; zał. do pisma STOART z dnia 11 stycznia 2008 r.).

Prezes UOKiK uznał, że w świetle informacji i dokumentów przekazanych przez STOART stowarzyszenie to wykonuje zarząd prawami wyłącznie w pełnym zakresie, tj. w odniesieniu do wszystkich pól eksploatacji. Wprawdzie na pytanie o to, czy osoba powierzająca STOART zarząd prawami może powierzyć go tylko w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji, STOART stwierdziło, że jest to możliwe (pismo z dnia 6 lutego 2006 r., s. 2). Jednak z uzyskanych informacji i dokumentów, w szczególności statutu STOART oraz wzoru zobowiązania organizacyjnego STOART, którego podpisanie warunkuje wykonywanie przez to stowarzyszenie zarządu prawami w odniesieniu do określonego artysty wykonawcy, mogło wynikać, że zasady zarządu prawami przez STOART przewidują wyłącznie powierzenie STOART zarządu prawami łącznie w odniesieniu do wszystkich pól eksploatacji wynikających z zezwolenia Ministra Kultury.

Na podstawie zgromadzonych informacji i dokumentów Prezes UOKiK uznał, że okoliczności sprawy stwarzają podejrzenie naruszenia przez STOART określonego w art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazu porozumień ograniczających

konkurencję. Prezes UOKiK uznał także, że opisane działanie STOART może naruszać zakaz określony w art. 81 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Dz. Urz. UE z dnia 29 grudnia 2006 r. nr C 321 E s. 37) (dalej: TWE).

W związku z powyższym postanowieniem z dnia 23 sierpnia 2006 r. zostało wszczęte z urzędu, w imieniu Prezesa UOKiK, postępowanie antymonopolowe w sprawie podejrzenia zawarcia przez STOART porozumienia ograniczającego konkurencję na krajowym rynku zbiorowego zarządzania prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych, polegającego na ustaleniu zasad przyjmowania tych praw do zbiorowego zarządu, które ograniczają artystom wykonawcom możliwość powierzenia mu wykonywania zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji – co może stanowić naruszenie art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i art. 81 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 z późn. zm.).

Postanowieniem z dnia 23 sierpnia 2006 r. Prezes UOKiK zaliczył w poczet dowodów w postępowaniu w niniejszej sprawie – o czym STOART został poinformowany – następujące dokumenty, stanowiące część akt postępowania wyjaśniającego o sygn. RWA-40-2/06/GM: (1) pismo Prezesa UOKiK do STOART z dnia 18 stycznia 2006 r.; (2) pismo STOART do Prezesa UOKiK z dnia 6 lutego 2006 r. (L.dz. 11363/06), wraz z załącznikami: (a) statutem STOART; (b) decyzją Ministra Kultury z dnia 27 czerwca 2003 r.; (c) regulaminem zarządu Związku Stowarzyszeń Artystów Wykonawców STOART; (d) regulaminem repartycji STOART; (e) wzorem zobowiązania organizacyjnego STOART; (f) wzorem umowy zlecenia administrowania prawami do artystycznych wykonań.

Postanowieniem z dnia 10 stycznia 2008 r. w poczet dowodów zostało zaliczone – o czym STOART został poinformowany – pismo Stowarzyszenia Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP w Warszawie z dnia 3 lutego 2006 r. (L.dz. 296/2006) stanowiące część akt postępowania wyjaśniającego o sygn. RWA-40-2/06/GM.

Postanowieniem z dnia 29 stycznia 2008 r. w poczet dowodów zostało zaliczone – o czym STOART został poinformowany – pismo Stowarzyszenia Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP w Warszawie z dnia 24 stycznia 2008 r. stanowiące część akt postępowania o sygn. RWA-41-6/06/GM.

W trakcie postępowania antymonopolowego Prezes UOKiK wzywał STOART do przekazania dodatkowych informacji i dokumentów niezbędnych do ustalenia stanu faktycznego i oceny sprawy w aspekcie stawianych zarzutów.

Ustosunkowując się do stawianych zarzutów STOART uznało stawiany mu zarzut za bezzasadny. W uzasadnieniu STOART przedstawił informacje i dokumenty mające potwierdzać jego stanowisko.

Z uwagi na to, że postępowanie w sprawie dotyczyło także podejrzenia naruszenia przez STOART art. 81 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską oraz przez wzgląd na wymogi wynikające z Rozporządzenia Rady (WE) Nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu (Dz. Urz. UE z dnia 4 stycznia 2003 r. nr L 001), informacja o wszczęciu postępowania została zgłoszona Komisji Europejskiej.

Z uwagi na charakter rozstrzygnięcia w zakresie zarzutu naruszenia art. 81 ust. 1 TWE

(umorzenie postępowania), projekt decyzji nie był konsultowany z Komisją w trybie określonym w art. 11 ust. 4 tego rozporządzenia. Nie ma bowiem obowiązku notyfikacji Komisji projektów tego rodzaju decyzji.

Pismem z dnia 29 stycznia 2008 r. (które do adresata wpłynęło w dniu 31 stycznia 2008 r.) STOART został zawiadomiony o zakończeniu zbierania materiału dowodowego w niniejszym postępowaniu oraz o możliwości zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy w siedzibie Delegatury UOKiK w Warszawie.

Strona nie skorzystała z prawa do zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach postępowania antymonopolowego.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje

Niniejsza sprawa dotyczy zasad sprawowania zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych, oddawanych przez artystów wykonawców tych utworów pod ochronę STOART.

Zgodnie z art. 85 ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, każde artystyczne wykonanie utworu lub dzieła sztuki ludowej pozostaje pod ochroną niezależnie od jego wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Artystycznymi wykonaniami, są w szczególności: działania aktorów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, wokalistów, tancerzy i mimów oraz innych osób w sposób twórczy przyczyniających się do powstania wykonania (art. 85 ust. 2). Przedmiot ochrony prawnoautorskiej stanowią zatem w szczególności artystyczne wykonania utworów muzycznych i słowno-muzycznych.

Uprawnienia artystów wykonawców wynikające z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych obejmują wyłączone **prawo do ochrony dóbr osobistych**, w szczególności w zakresie: (a) wskazywania go jako wykonawcy, z wyłączeniem przypadków, gdy pominięcie jest zwyczajowo przyjęte, (b) decydowania o sposobie oznaczenia wykonawcy, w tym zachowania anonimowości albo posłużenia się pseudonimem, (c) sprzeciwiania się jakimkolwiek wypaczeniom, przeinaczeniom i innym zmianom wykonania, które mogłyby naruszać jego dobre imię (art. 86 ust. 1 pkt 1). Artyście wykonawcy przysługuje także **prawo korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania prawami do niego** na następujących polach eksploatacji: (a) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania – wytwarzania określoną techniką egzemplarzy artystycznego wykonania, w tym zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową, (b) w zakresie obrotu egzemplarzami, na których artystyczne wykonanie utrwalono – wprowadzania do obrotu, użyczania lub najmu egzemplarzy, (c) w zakresie rozpowszechniania artystycznego wykonania w sposób inny niż określony w pkt b) – nadawania, reemitowania oraz odtwarzania, chyba że są one dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza, a także publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym (art. 86 ust. 1 pkt 2). Artyście wykonawcy służy prawo do wynagrodzenia za korzystanie z artystycznego wykonania lub za rozporządzanie prawami do takiego wykonania określone w umowie albo przyznane w przepisach ustawy (art. 86 ust. 2). Artyście wykonawcy przysługuje także prawo do

stosownego wynagrodzenia z tytułu nadawania, reemitowania lub odtwarzania artystycznego wykonania za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza (art. 86 ust. 3).

Wskutek masowej eksploatacji dóbr chronionych prawami pokrewnymi, możliwej dzięki rozwojowi nowoczesnych technologii, skuteczne zarządzanie prawami wyłącznymi przez indywidualnego artystę wykonawcę często w praktyce staje się niemożliwe, a co najmniej wysoce nieopłacalne, jako że artystyczne wykonanie może być wykorzystywane jednocześnie przez wielu użytkowników przy pomocy różnych mediów. W tej sytuacji – jak podkreśla się w literaturze przedmiotu – skuteczny nadzór nad jego eksploatacją przerasta możliwości organizacyjne i finansowe pojedynczego autora. W związku z tym zarząd prawami wykonywany jest kolektywnie przez wyspecjalizowane podmioty, tj. OZZ¹.

Reżim prawny działalności OZZ określony został w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Zgodnie z jej art. 104 ust. 1, OZZ to stowarzyszenia zrzeszające twórców, artystów wykonawców, producentów lub organizacje radiowe i telewizyjne, których statutowym zadaniem jest zbiorowe zarządzanie i ochrona powierzonych im praw autorskich lub praw pokrewnych oraz wykonywanie uprawnień wynikających z ustawy. W granicach udzielonego upoważnienia OZZ udziela użytkownikom zezwoleń na korzystanie z praw, będących w jego zarządzie (powierzonych mu bezpośrednio przez uprawnionych, bądź zarządzanych na podstawie umów o wzajemnej reprezentacji zawartych z OZZ w innych krajach), sprawuje kontrolę nad sposobem ich eksploatacji i chroni powierzone prawa, a także inkasuje i dokonuje podziału między uprawnionych środków finansowych uzyskanych od użytkowników. Nie jest wykluczone realizowanie przez OZZ innych zadań i innych celów ważnych dla środowiska swoich członków².

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych określa status prawny OZZ jako stowarzyszeń. Reżim prawny działalności OZZ określają zatem także przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855 z późn. zm.). W świetle preambuły do tej ustawy stowarzyszenia powstają w celu stworzenia warunków do pełnej realizacji gwarantowanej przepisami Konstytucji wolności zrzeszania się. Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy, obywatele polscy realizują prawo zrzeszania się w stowarzyszeniach, zgodnie z przepisami Konstytucji oraz porządkiem prawnym określonym w ustawach.

W myśl art. 2 ust. 1 tej ustawy stowarzyszenia są dobrowolnymi, samorządными i trwałymi zrzeszeniami o celach niezarobkowych. Podstawowym celem ich istnienia nie jest zatem prowadzenie działalności gospodarczej. Mimo z zasady niekomercyjnego charakteru stowarzyszenia mogą jednak prowadzić działalność gospodarczą według zasad ogólnych. Dochód z działalności gospodarczej stowarzyszenia powinien służyć realizacji jego celów statutowych, nie może być przeznaczony do podziału między członków stowarzyszenia (art. 34 ustawy).

OZZ działają na podstawie zezwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (art. 104 ust. 2 pkt 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych). Zezwolenie udzielane jest organizacjom dającym rękojmię należytego

¹ M. Walerjan: Zakres zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w polskiej ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz znaczenie tego pojęcia, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace z Wnalezczości i Ochrony Własności Intelektualnej Nr 78, Kraków 2001, s. 40.

² Por. m.in.: J. Błęszyński: Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego Nr 11/1994; M. Bukowski: Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi [w]: J. Barta, R. Markiewicz (red.): Prawo autorskie a postęp techniczny, Kraków 1999, s. 188.

zarządzania powierzonymi prawami (art. 104 ust. 3 ww. ustawy). Obecnie na podstawie ww. zezwolenia działa piętnaście OZZ, określonych w załączniku do Obwieszczenia Ministra Kultury z dnia 13 kwietnia 2004 r. w sprawie ogłoszenia decyzji Ministra Kultury o udzieleniu i o cofnięciu zezwoleń na podjęcie działalności organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi (M.P. Nr 18, poz. 322). Przedmiot działalności poszczególnych OZZ na ogół się nie pokrywa i zarządzają one odrębnymi rodzajami praw wyłącznych bądź – w przypadku OZZ zarządzających prawami autorskimi – prawami do odrębnego rodzaju utworów. Na przykład działalność Stowarzyszenia Autorów ZAiKS polega na zarządzaniu prawami autorskimi do utworów słownych, muzycznych, słowno-muzycznych, choreograficznych, pantomimicznych, słownych, muzycznych, słowno-muzycznych i choreograficznych w utworze audiowizualnym (pkt 5 ww. załącznika), działalność Związku Producentów Audio Video ZPAV polega na sprawowaniu zarządu prawami pokrewnymi do fonogramów i wideogramów (pkt 7 ww. załącznika), działalność Stowarzyszenia Polski Rynek Oprogramowania PRO polega na zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi do programów komputerowych (pkt 1 ww. załącznika), a Stowarzyszenia Architektów Polskich SARP – na zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi do utworów architektonicznych, architektoniczno-urbanistycznych oraz urbanistycznych (pkt 13 ww. załącznika).

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych nie ustanawia na rzecz żadnego podmiotu prawnego monopolu w zakresie zarządu tymi prawami. Obowiązująca jest zasada pluralizmu OZZ, dopuszczająca istnienie więcej niż jednej OZZ do wykonywania zbiorowego zarządu danym rodzajem praw na określonych polach eksploatacji³. Wyraźnie przesądza to jej art. 107, zgodnie z którym jeżeli na danym polu eksploatacji działa więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania, organizacją właściwą w rozumieniu ustawy jest organizacja, do której należy twórca lub artysta wykonawca, a gdy twórca lub artysta wykonawca nie należy do żadnej organizacji albo nie ujawnił swojego autorstwa – organizacja wskazana przez Komisję Prawa Autorskiego.

STOART działa jako OZZ na podstawie zezwolenia udzielonego decyzją Ministra Kultury z dnia 27 czerwca 2003 r. (znak DP.WPA.024/492/02/mp). Działalność STOART określają również postanowienia Statutu, uchwalonego na Nadzwyczajnym Walnym Zebraniu Z.S.A.W. STOART w dniu 5 listopada 2000 r.

Zgodnie z § 1 ust. 1 Statutu, STOART jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi praw autorskich artystów wykonawców, powstałą z inicjatywy Stowarzyszenia Polskich Artystów Muzyków, Polskiego Stowarzyszenia Jazzowego oraz Stowarzyszenia Muzyków Rozrywkowych w Polsce (Stowarzyszenia założycielskie). Zgodnie z § 3 ust. 1 Statutu, **STOART jest organizacją zrzeszającą osoby fizyczne oraz osoby prawne** będące stowarzyszeniami zrzeszającymi artystów wykonawców lub instytucjami kultury prowadzącymi działalność kulturalną w rozumieniu ustawy z dnia 25 października 1991 r. o instytucjach kultury i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 12, poz. 123 z późn. zm.). Członkami STOART są Stowarzyszenia założycielskie, a mogą nimi być inne osoby prawne i inne podmioty prowadzące działalność

³ J. Błęszyński: Głosa do wyroku NSA z dnia 29 grudnia 1999 r., I SA 2042/98, Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 6/2000, s. 21; M. Czajkowska-Dąbrowska: Komentarz do art. 107 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U.00.80.904), [w:] J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiągalski, R. Markiewicz, E. Traple, Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz. Wydanie II, Warszawa 2001.

gospodarczą w dziedzinie kultury o celach podobnych do Stowarzyszeń założycielskich (§ 3 ust. 2 pkt 1 Statutu) oraz osoby fizyczne – artyści wykonawcy, którzy wyrazili wolę przynależności jako członkowie indywidualni podpisując w tym celu zobowiązanie organizacyjne (§ 3 ust. 2 pkt 2 Statutu).

Według danych przekazanych przez STOART, jego członkami jest ok. 3800 artystów wykonawców oraz kilkanaście osób prawnych obejmujących Stowarzyszenia założycielskie, zespoły muzyczne i stowarzyszenia miłośników muzyki (pisma STOART z dnia 6 lutego 2006 r. i z dnia 18 stycznia 2008 r.).

Stosownie do postanowień statutu, **podstawowym celem STOART jest zbiorowe zarządzanie** prawami do artystycznych wykonań i ochrona praw artystów wykonawców (§ 4 ust. 1). Cele działalności STOART obejmują także promowanie działalności artystycznej artystów wykonawców oraz niesienie im w razie potrzeby pomocy materialnej (§ 4 ust. 2). Do zadań statutowych STOART należy (1) ochrona i dochodzenie powierzonych mu praw do artystycznych wykonań na polach eksploatacji wskazanych w zezwoleniu na zbiorowe zarządzanie i pobieranie wynagrodzeń, (2) realizacja uprawnień wynikających z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, (3) wspieranie działalności Stowarzyszeń założycielskich i organizacji utworzonych przez ich członków, członków STOART – osób prawnych i innych podmiotów oraz udzielenie pomocy członkom indywidualnym i ich następcom prawnym w sprawach dotyczących realizacji ich praw do artystycznych wykonań i ochrony zawodu artystów wykonawców, (4) działalność zmierzająca do doskonalenia i promocji prawa autorskiego i praw pokrewnych w szczególności praw do artystycznych wykonań (§ 4 ust. 3).

STOART zarządza zbiorowo prawami zarówno członków jak i osób niemających takiego statusu. Według danych przekazanych przez STOART, spośród niemal 3800 artystów wykonawców, których prawami zarządza, dziewiętnastu nie jest jego członkami (pisma STOART z dnia 6 lutego 2006 r. i z dnia 18 stycznia 2008 r.).

Zgodnie z zezwoleniem Ministra Kultury, **STOART wykonuje zbiorowy zarząd prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych** na następujących polach eksploatacji: (1) utrwalanie, (2) zwielokrotnianie określoną techniką, (3) wprowadzanie do obrotu, (4) publiczne odtwarzanie, (5) najem, (6) użyczenie, (7) nadawanie, (8) reemitowanie, (9) wyświetlanie, (10) publiczne udostępnianie artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

Poza STOART, do wykonywania zbiorowego zarządzania prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych uprawnione jest również Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP w Warszawie na podstawie zezwolenia udzielonego decyzją Ministra Kultury z dnia 13 marca 2003 r. (znak DP.WPA.024/498/02/mp)⁴. SAWP liczba osób, których prawami SAWP zarządza nie przekracza 1400 (pisma SAWP z dnia 3 lutego 2006 r. i z dnia 29 stycznia 2008 r.). Na terenie Polski SAWP reprezentuje także zagranicznych artystów wykonawców zrzeszonych w organizacjach, z którymi ma zawarte umowy o wzajemnej

⁴ Pkt 2 załącznika do obwieszczenia Ministra Kultury z dnia 13 kwietnia 2004 r. w sprawie ogłoszenia decyzji Ministra Kultury o udzieleniu i o cofnięciu zezwoleń na podjęcie działalności organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi (M.P. Nr 18, poz. 322).

reprezentacji. Liczba tych artystów przekracza kilkanaście tysięcy osób (pismo SAWP z dnia 24 stycznia 2008 r.).

STOART nadzoruje wykorzystanie praw artystów wykonawców na terenie kraju i za granicą. W tym celu stowarzyszenie zawarło umowy o wzajemnej reprezentacji z dwudziestoma trzema OZZ w innych krajach (pismo STOART z dnia 6 lutego 2006 r.). Na podstawie tych umów STOART zarządza i chroni prawa do artystycznych wykonań zagranicznych artystów wykonawców i ich następców prawnych (§ 33 ust. 1 Statutu STOART). Stowarzyszenie reprezentuje ponad 100.000 zrzeszonych w nich artystów wykonawców (pismo STOART z dnia 18 stycznia 2008 r.).

Wykonywanie zbiorowego zarządu prawami członków STOART odbywa się na podstawie zobowiązania organizacyjnego. Zgodnie z § 31 ust. 1 statutu STOART, powierzenie tej organizacji zarządu praw do artystycznych wykonań indywidualnych członków STOART następuje na podstawie dobrowolnego zobowiązania organizacyjnego. Zobowiązanie organizacyjne, którego tekst uchwała Zarząd, powinno zawierać w szczególności postanowienia dotyczące przeniesienia powierzonych praw do artystycznego wykonania objętych zbiorowym zarządzaniem (§ 31 ust. 2 pkt 1 statutu) (zał. nr 1 do pisma STOART z dnia 6 lutego 2006 r.).

Od momentu powstania i w dacie wszczęcia postępowania STOART stosował poniższe zobowiązanie organizacyjne, które następnie zostało zmienione (pisma z dnia 7 września 2007 r.; z dnia 9 sierpnia 2007 r. i z dnia 28 września 2007 r.). W pierwotnie obowiązującym zobowiązaniu organizacyjnym podpisujący je artysta wykonawca deklarował wolę zostania członkiem indywidualnym STOART, oświadczając zarazem m.in., że:

1. *Powierza STOART zarządzanie i ochronę praw majątkowych do artystycznych wykonań zgłoszonych do rejestru STOART;*
2. *Upoważnia STOART do zlecenia realizacji powierzonych sobie z tego tytułu uprawnień i obowiązków odpowiednim organizacjom poza granicami Polski;*
3. *zgodnie z § 30 Statutu STOART oraz z udzieloną mu przez ministra właściwego do spraw kultury koncesją zakres powierzonych STOART do ochrony i zarządzania praw obejmuje w szczególności:*
 1. *udzielanie zgody na:*
 - a. *wprowadzenie do obrotu przez użyczenie lub najem egzemplarzy na których artystyczne wykonanie utrwalono;*
 - b. *rozpowszechnianie przez nadawanie, reemitowanie, publiczne wykonywanie, wyświetlanie i odtwarzanie / chyba że jest ono dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza;*
 2. *pobieranie, repartycję i wypłatę wynagrodzenia z:*
 - a. *wprowadzenia do obrotu przez użyczenie lub najem egzemplarzy na których artystyczne wykonanie utrwalono;*
 - b. *rozpowszechnianie przez nadawanie, reemitowanie, publiczne wykonywanie, wyświetlanie i odtwarzanie, także kiedy jest ono dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza;*
 3. *pobieranie, repartycję i wypłatę wynagrodzenia pochodzącego z opłat wnoszonych przez producentów i importerów magnetofonów, magnetowidów*

i innych urzędzeń oraz czystych nośników.

(...)

11. *Zmiany w treści niniejszego zobowiązania wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.*

STOART stawiane mu zarzuty uznało za bezzasadne. W uzasadnieniu stowarzyszenie stwierdziło, co następuje:

- Treść zobowiązania organizacyjnego przed przyjęciem uchwały nr 888 Zarządu STOART obejmuje wszystkie pola eksploatacji, wynikające z zakresu zezwolenia udzielonego STOART przez Ministra Kultury. Jednak artysta wykonawca może powierzyć swoje prawa w zarząd STOART w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji i nie musi wyrażać zgody na wyłączne wykonywanie zarządu jego prawami. STOART pokreślił zarazem, że gdyby artysta wykonawca wyraził wolę powierzenia mu zarządu prawami tylko na niektórych polach eksploatacji, Zarząd STOART ukształtowałby formę i treść zobowiązania organizacyjnego innego, szczególnego w stosunku do typowego zobowiązania organizacyjnego (por. pisma z dnia 7 września 2006 r. oraz z dnia 28 września 2007 r.).
- Brak zobowiązań organizacyjnych innych niż kwestionowane przez Prezesa UOKiK wynika z braku zapotrzebowania artystów wykonawców na ukształtowanie stosunku ze STOART w sposób odbiegający od przyjętego przez to stowarzyszenie. W całym okresie działalności STOART (od 1995 r.), żadna z osób powierzających mu wykonywanie zbiorowego zarządu nie zwróciła się o modyfikację treści zobowiązania organizacyjnego w stosunku do wzoru uchwalonego przez Zarząd STOART, ani z żądaniem (propozycją) wykonywania zarządu prawami przez STOART tylko na wybranych opolach eksploatacji (pismo z dnia 7 września 2006 r., pismo z dnia 26 września 2006 r., pkt 2).
- STOART poinformowało ponadto, że pięcioro artystów wykonawców powierzyło mu zarząd prawami nie w pełnym zakresie (z wyjątkiem pola eksploatacji „nadawanie” drogą emisji telewizyjnej, prowadzonej przez TVP S.A.), powierzając zarząd prawami w pozostałym zakresie Stowarzyszeniu Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP w Warszawie (pismo z dnia 7 września 2006 r.; pismo z dnia 9 sierpnia 2007 r.). Porozumienie to miało charakter ustny i obowiązywało dla poszczególnych ww. artystów odpowiednio od dnia 14 marca 2000 r., 8 października 2002 r., 28 maja 2004 r., 21 grudnia 2004 r. i 1 czerwca 2004 r. (pismo z dnia 26 września 2006 r., pkt 4 i zał. 4 do tego pisma). Na potwierdzenie tej okoliczności STOART przedstawił dokumenty rozliczenia finansowego za nadania radiowo-telewizyjne, z których wynika, że STOART nie inkasowało na rzecz artystów wykonawców wpływów z tytułu nadań przez TVP S.A., natomiast inkasowało wpływy od rozgłośni radiowych i od innych rozgłośni telewizyjnych (zał. 5 do pisma z dnia 26 września 2006 r.) oraz stosowne oświadczenia artystów wykonawców (zał. 1-3 do pisma z dnia 26 września 2006 r.; zał. 1 do pisma z dnia 9 sierpnia 2007 r.).

Pismami z dnia 9 sierpnia 2007 r. oraz z dnia 28 września 2007 r. STOART przekazał do Prezesa UOKiK informacje o zmianie przez Zarząd tego stowarzyszenia stosowanych zasad przyjmowania zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych.

Na mocy uchwały nr 888 Zarządu STOART z **dnia 11 października 2006 r.**,

zatwierdzony został nowy wzór zobowiązania organizacyjnego oraz wzór aneksu do tego zobowiązania, umożliwiającego artyście wykonawcy dokonanie zmian w już podpisanym zobowiązaniu organizacyjnym (pisma STOART z dnia 9 sierpnia 2007 r. i z dnia 28 września 2007 r.).

Wzór zobowiązania organizacyjnego przyjęty uchwałą nr 888 Zarządu STOART przewiduje m.in., że:

(...)

Część II.

Artysta wykonawca wyraża wolę przynależenia do STOART jako członek indywidualny i zobowiązuje się do przestrzegania statutu STOART i regulaminów wydanych na jego podstawie;

Część III.

1. *Powierza STOART zarządzanie i ochronę praw do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych zgłoszonych do rejestru STOART. Powierzenie to obejmuje:*

- 1) *utrwalanie oraz zwielokrotnianie artystycznego wykonania określoną techniką,*
 - 2) *użyczenie lub najem egzemplarzy, na których artystyczne wykonanie utrwalono;*
 - 3) *rozpowszechnianie oraz nadawanie, reemitowanie, wyświetlanie i odtwarzanie;*
 - 4) *publiczne udostępnianie utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym;*
 - 5) *pobieranie, podział i wypłatę wynagrodzenia pochodzącego z opłat uiszczanych przez producentów i importerów magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń oraz związanych z nimi czystych nośników.*
2. *Powierzenie, o którym mowa w pkt 1, obejmuje – na zasadach obowiązujących w STOART oraz zgodnie z ustawą o prawie autorskich i prawach pokrewnych – zezwalanie na korzystanie z artystycznych wykonań jak i korzystanie, które nie wymaga uzyskiwania takiej zgody, a za które artyście wykonawcy przysługuje prawo do wynagrodzenia*

(...)

Część V.

(...)

6. *Zmiany w treści niniejszego zobowiązania organizacyjnego wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności. Artysta wykonawca, w drodze oświadczenia woli złożonego w formie aneksu do zobowiązania organizacyjnego, może zmienić zakres powierzenia, o którym mowa w Części III ust. 1-3. Zmiana zakresu powierzenia wywołuje skutki po upływie sześciu miesięcy, począwszy od miesiąca, w którym artysta wykonawca złożył oświadczenie woli.*

Powyższy wzór zobowiązania organizacyjnego jest stosowany w dacie wydania niniejszej decyzji. Ma zastosowanie zarówno do każdej osoby, która powierzyła STOART zarząd prawami po dacie jego uchwalenia przez Zarząd STOART, jak i do osób, które podpisały wcześniejsze zobowiązanie organizacyjne. Tym ostatnim informacja o możliwości zmiany treści zobowiązania organizacyjnego została przekazana przez władze STOART za

pośrednictwem delegatów na Nadzwyczajne Walne Zebranie STOART. Do swobodnego uznania osób, które podpisały zobowiązanie organizacyjne przed podjęciem uchwały nr 888 pozostawiono decyzję, czy chcą, by stowarzyszenie zarządzało ich prawami według dotychczasowego zobowiązania, czy według nowego (pismo STOART z dnia 28 września 2007 r.).

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje

Postępowanie w niniejszej sprawie zostało wszczęte na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 z późn. zm.). Stronie postępowania postawiono zarzut naruszenia art. 5 ust. 1 ww. ustawy oraz art. 81 ust. 1 TWE.

W dniu 21 kwietnia 2007 r. weszła w życie ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.). Zgodnie z art. 131 ust. 1 tej ustawy, do postępowań wszczętych na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i niezakończonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

W związku z powyższym, decyzja w niniejszej sprawie została wydana na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

I. Naruszenie interesu publicznego

Postępowanie zostało wszczęte z uwagi na możliwość naruszenia interesu publicznego. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów należy do dziedziny prawa publicznego, a prawo to ma na celu ochronę interesu ogólnospołecznego. Zgodnie z treścią art. 1 ust. 1 tej ustawy, określa ona warunki rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasady podejmowania w interesie publicznym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. W czasie postępowania i przy wydawaniu decyzji Prezes UOKiK jest tym samym rzecznikiem interesu publicznego. Wynika to również z jego zadań w strukturze administracji publicznej – m.in. z art. 7 k.p.a. Decyzja administracyjna może bowiem dotyczyć nie tylko stron, lecz jej skutki mogą rozciągać się także na inne osoby – osoby fizyczne, jednostki organizacyjne⁵. W rozstrzyganych przez Prezesa UOKiK sprawach zasadnym jest zatem ustalenie, czy nastąpiło naruszenie interesu publicznoprawnego.

Interes publiczny w postępowaniu administracyjnym nie jest pojęciem jednolitym i stałym. Publicznoprawny charakter ustawy oznacza, że nie wszystkie zachowania przedsiębiorców i ich związków, nawet formalnie podlegające literze prawa, uzasadniają uruchomienie przewidzianych przez nią instrumentów. Powinno to następować tylko wówczas, gdy w następstwie zachowań naruszających ustawę zagrożony jest interes ogólnospołeczny. Naruszenie zaś tego interesu ma miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie gdy te działania wywołują na rynku inne niekorzystne zjawiska⁶. Pojęcie naruszenia interesu

⁵ B. Adamiak, J. Borkowski: Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz, Warszawa 1996, s. 57.

⁶ Wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 24 stycznia 1991 r. (sygn. akt XV Ama 8/90); S. Gronowski: Ustawa antymonopolowa. Komentarz, Warszawa 1996, s. 1-2.

publicznoprawnego nie może być jednak pojmowane w sposób mechaniczny i oceniane ilościowo.

Zarzuty stawiane w niniejszej sprawie dotyczą porozumienia na krajowym rynku zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi artystów wykonawców do utworów muzycznych i słowno-muzycznych ograniczającego członkom STOART możliwość powierzenia mu sprawowania zbiorowego zarządu ich prawami wyłącznymi jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji. Praktyka tego rodzaju może wpływać w sposób istotny na stan konkurencji na rynku obejmującym terytorium całego kraju. Tego rodzaju praktyki ograniczające konkurencję mogą bowiem wywierać negatywny skutek na stan konkurencji na rynku.

W tym stanie rzeczy Prezes UOKiK uznał za bezsprzeczną możliwość naruszenia interesu publicznego, a zarazem istnienie podstaw do rozstrzygnięcia sprawy w postępowaniu antymonopolowym.

II. Strona postępowania

Zgodnie z art. 86 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stroną postępowania jest każdy, kto wnosi o wydanie decyzji w sprawie praktyk ograniczających konkurencję lub wobec kogo zostało wszczęte postępowanie o stosowanie praktyk ograniczających konkurencję lub naruszenie innych przepisów ustawy.

Przy pomocy norm prawa antymonopolowego realizowana jest ochrona uczestników rynku przed antykonkurencyjnymi praktykami ze strony innych przedsiębiorców. Niniejsze postępowanie jest prowadzone z urzędu w sprawie zarzutów naruszenia przez STOART art. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 81 ust. 1 TWE. Powołane przepisy określające zakazy stosowania praktyk ograniczających konkurencję stosuje się jedynie do przedsiębiorców i ich związków. Czyni to niezbędnym rozważenie, czy STOART może być adresatem zakazów określonych w ww. przepisach.

II a. Status STOART w świetle ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

W świetle ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów STOART ma status zarówno przedsiębiorcy, jak i związku przedsiębiorców. Stowarzyszenie to jest zatem biernie legitymowane w postępowaniu antymonopolowym w sprawie zarzutu naruszenia zakazu praktyk ograniczających konkurencję.

Zgodnie z art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 86 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1808), pod pojęciem „przedsiębiorcy” należy rozumieć przedsiębiorcę w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807), a także:

- a) osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej,
- b) osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu,
- c) osobę fizyczną, posiadającą akcje lub udziały zapewniające jej co najmniej 25% głosów w organach co najmniej jednego przedsiębiorcy lub posiadającą kontrolę, w rozumieniu pkt

13, nad co najmniej jednym przedsiębiorcą, choćby nie prowadziła działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, jeżeli podejmuje dalsze działania podlegające kontroli koncentracji, o której mowa w art. 12.

W świetle ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, do której bezpośrednio odwołano się w art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, uznanie określonego podmiotu za przedsiębiorcę jest zdeterminowane ustaleniem, czy posiada on cechy kwalifikujące go do grupy podmiotów wymienionych w art. 4 o swobodzie działalności gospodarczej oraz, czy wykonuje działalność spełniającą kryteria działalności gospodarczej określone w art. 2 tej ustawy⁷. Cechy te spełnia osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonującą we własnym imieniu działalność gospodarczą (art. 4 ust. 1 ww. ustawy). Przez działalność gospodarczą należy natomiast rozumieć zarobkową działalność wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową, wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły (art. 2 ww. ustawy).

STOART działa w formie stowarzyszenia. Jest wpisane do rejestru stowarzyszeń, o którym mowa w art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 z późn. zm.) prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy KRS pod numerem 0000094940 (zał. do pisma STOART z dnia 11 stycznia 2008 r.).

STOART ma status organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi (art. 104 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych). STOART zbiorowo zarządza prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych, na podstawie zezwolenia udzielonego decyzją Ministra Kultury z dnia 27 czerwca 2003 r. (znak DP.WPA.024/492/02/mp).

W świetle obowiązujących przepisów prawa stowarzyszenia zasadniczo prowadzą działalność nienastawioną na osiągnięcie zysku (*non for profit*)⁸. Ich celem jest przede wszystkim „stworzenie warunków do pełnej realizacji gwarantowanej przepisami Konstytucji wolności zrzeszania się”⁹. W świetle art. 2 ust. 1 ustawy – Prawo o stowarzyszeniach, stowarzyszenia są dobrowolnymi, samorządnymi i trwałymi zrzeszeniami o celach niezarobkowych.

Zdaniem Prezesa UOKiK, powyższe okoliczności nie przesądzają o braku antymonopolowej podmiotowości stowarzyszeń, a w szczególności OZZ takich jak STOART. Mimo co do zasady niekomercyjnego charakteru swojej działalności, stowarzyszenia mogą prowadzić działalność gospodarczą według zasad ogólnych. Dochód z tej działalności powinien jednak służyć realizacji celów statutowych stowarzyszenia (art. 34 ww. ustawy).

W ocenie Prezesa UOKiK, rozstrzygając o podmiotowości STOART w postępowaniu antymonopolowym należy również wziąć pod uwagę charakter wykonywanego przez to stowarzyszenie zarządu prawami pokrewnymi. Do statutowych zadań OZZ należy zbiorowe zarządzanie i ochrona powierzonych im praw oraz wykonywanie uprawnień wynikających z ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W granicach udzielonego upoważnienia OZZ, w tym STOART, udzielają użytkownikom zezwoleń na korzystanie z praw będących w ich katalogu, sprawują kontrolę nad sposobem eksploatacji praw, a także inkasują

⁷ Por. Uchwała SN z dnia 3 lipca 2003 r. (sygn. akt III CZP 38/03).

⁸ M. Zdyb: Prawo działalności gospodarczej. Komentarz, Kraków 2000, s. 44.

⁹ Preambuła do ustawy – Prawo o stowarzyszeniach.

i dokonują podziału między uprawnionych środków finansowych uzyskanych od użytkowników. OZZ odgrywają zatem istotną rolę w obrocie prawami autorskimi i pokrewnymi. Beneficjentami takiego systemu zarządzania prawami są zarówno uprawnieni (w tym przypadku: artyści wykonawcy), jak i użytkownicy praw. Z punktu widzenia interesu artystów wykonawców, za zbiorowym zarządem prawami przemawia uciążliwość i nieekonomiczność ich indywidualnej ochrony, która w przypadku niektórych form eksploatacji (np. nadawania, reemitowania oraz odtwarzania lub wprowadzania do obrotu egzemplarzy artystycznego wykonania) jest wręcz niemożliwa.

Wobec powyższych okoliczności należy stwierdzić, że wykonując funkcje określone w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych STOART świadczy usługi na rzecz artystów wykonawców oraz użytkowników praw pokrewnych, którym STOART odpłatnie udostępnia te prawa, z czego uzyskuje przychód (por. pismo STOART z dnia 4 grudnia 2007 r.). Tym samym STOART w praktyce uczestniczy w wymianie handlowej, której przedmiotem są prawa do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych. Działalność STOART bezpośrednio wpływa na poziom konkurencji na rynkach związanych z masową eksploatacją dóbr niematerialnych.

Należy zauważyć, że również w świetle ustalonego orzecznictwa antymonopolowego działalność statutowa OZZ podlega ograniczeniom określonym w prawie antymonopolowym – zarówno w relacjach z użytkownikami praw, jak i w zakresie sposobu, w jaki OZZ określają zasady realizacji kolektywnego zarządu prawami na rzecz uprawnionych¹⁰.

Adresatem zakazów praktyk ograniczających konkurencję są obok przedsiębiorców także ich związki. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów definiuje związek przedsiębiorców jako izby, zrzeszenia i inne organizacje zrzeszające przedsiębiorców, jak również związki tych organizacji (art. 4 pkt 2 ustawy). Zdaniem Prezesa UOKiK, osoby traktowane jak przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów mogą zarazem spełniać przesłanki związku przedsiębiorców w świetle jej art. 4 pkt 2¹¹. W tym świetle na potrzeby art. 5 ww. ustawy **STOART należy traktować jak związek przedsiębiorców**. W świetle Statutu STOART, zrzesza on osoby mające status przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów: stowarzyszenia zrzeszające artystów wykonawców, podmioty prowadzące działalność gospodarczą w dziedzinie kultury (§ 3 ust. 2 pkt 1 Statutu) oraz osoby fizyczne – artystów wykonawców utworów muzycznych i słowno-muzycznych (§ 3 ust. 2 pkt 2 Statutu), którzy także mają status przedsiębiorcy.

Artyści wykonawcy, których skupia STOART, są przedsiębiorcami w rozumieniu art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Są to osoby fizyczne prowadzące we własnym imieniu działalność gospodarczą.

Pojęcie działalności gospodarczej zdefiniowane w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej odnosi się do zarobkowej działalności wytwórczej, budowlanej, handlowej, usługowej oraz poszukiwania, rozpoznawania i wydobywania kopalin ze złóż, a także działalności zawodowej, wykonywanej w sposób zorganizowany i ciągły.

¹⁰ Por. m.in. wyrok SOKiK z 13 listopada 2003 r. (sygn. akt XVII Ama 128/02); wyrok Sądu Apelacyjnego z 8 lipca 2005 r. (sygn. akt VI ACa 117/05); wyrok Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2007 r. (sygn. akt III SK 16/07).

¹¹ Decyzja Prezesa UOKiK z 29 maja 2006 r. nr DOK-49/2006; decyzja Prezesa UOKiK z 16 kwietnia 2007 r. nr RWA-10/2007.

Działalność artystów wykonawców utworów muzycznych i słowno-muzycznych mieści się w katalogu rodzajów działalności wymienionym w art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i może być uznane za rodzaj działalności usługowej. Wspomniany katalog nie jest zresztą wyczerpujący, więc pojęcie działalności gospodarczej może obejmować w praktyce także działalność nie ujętą w nim wyraźnie, np. działalność artystyczną¹².

Działalność artystów wykonawców utworów muzycznych i słowno-muzycznych **ma charakter zarobkowy**. O spełnieniu tej cechy decyduje obiektywna ocena, że charakter ich działalności pozwala, choćby potencjalnie, na osiąganie dochodu¹³. Działalność artystów wykonawców polega na tworzeniu artystycznych wykonań i dalszej ich eksploatacji, zarówno poprzez osobiste wykonywanie, jak i poprzez wprowadzanie do obrotu egzemplarzy artystycznego wykonania lub ich nadawanie, reemitowanie oraz odtwarzanie. Efekty pracy twórczej artystów wykonawców są więc przez nich odpłatnie udostępniane w celu zaspokajania potrzeb osób trzecich. Stworzone przez nich artystyczne wykonania mogą być wykorzystywane w celach zarobkowych przez samych artystów wykonawców (poprzez ich wykonywanie). Artystyczne wykonania mogą być także źródłem zarobku dla osób trzecich (rozgłoszenie radiowe i telewizyjne, wytwórnie fonograficzne etc.).

Powyżej przedstawiona argumentacja dowodzi stawianej tezy, że działalność artystów wykonawców można zakwalifikować jako zarobkową.

Ustawodawca uznaje działalność za gospodarczą pod warunkiem jej wykonywania **w sposób zorganizowany**. Pojęcie to na ogół oznacza wykonywanie działalności zarobkowej przy pomocy przedsiębiorstwa. Nie ulega jednak wątpliwości, że do prowadzenia działalności gospodarczej nie zawsze jest konieczne prowadzenie przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym. Zależy to od charakteru działalności¹⁴. Dlatego wymóg zorganizowania utożsamiany jest również z wyborem formy organizacyjno-prawnej działalności¹⁵ oraz organizacji kontaktów handlowych¹⁶. W świetle tych kryteriów na zorganizowany charakter działalności artystów wykonawców wskazuje m.in. fakt powierzania przez nich STOART wykonywania zarządu ich prawami wyłącznymi. W ten sposób artyści wykonawcy organizują sobie na trwałe sposób eksploatacji swoich praw celem skutecznego uzyskiwania zarobków z działalności artystycznej.

W zakresie znaczeniowym pojęcia działalności gospodarczej nie mieści się działalność prowadzona dorywczo, jednorazowo. Działalność gospodarczą powinna bowiem cechować **ciągłość działania**, która przede wszystkim oznacza powtarzalność działań zarobkowych¹⁷. Powierzanie STOART wykonywania zarządu prawami świadczy o zorientowaniu jego członków na długofalową eksploatację praw i ciągłym, powtarzalnym charakterze działalności, których skala i charakter czynią, w oczach artystów wykonawców, nieefektywnym samodzielne zarządzanie swoimi prawami.

Wobec powyższego Prezes UOKiK uznał, że **działalność artystów wykonawców**

¹² Por. R. Trzaskowski: Działalność gospodarcza w rozumieniu przepisów prawa cywilnego na tle orzecznictwa, Glosa nr 2/2006, s. 31.

¹³ Por. M. Szydło: Pojęcie przedsiębiorcy w prawie polskim, Przegląd Sądowy nr 7-8/2005, s. 2 i n.

¹⁴ M. Szydło: Pojęcie działalności gospodarczej na gruncie nowej ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, Przegląd Sądowy nr 2/2005, s. 25 i n.

¹⁵ K. Kohutek: Komentarz do ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U.04.173.1807); System Informacji Prawniczej LEX/el. 2005.

¹⁶ C. Kosikowski: Przedsiębiorca w prawie polskim na tle prawa europejskiego, Warszawa 2003, s. 25.

¹⁷ R. Flejszar: Przedsiębiorca w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym, Warszawa 2006, s. 44.

utworów muzycznych i słowno-muzycznych mieści się w zakresie znaczeniowym pojęcia przedsiębiorcy z art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Niezależnie od powyższej argumentacji można uznać, że **artyści wykonawcy mieszczą się w kategorii przedsiębiorców, o których mowa w art. 4 pkt 1 lit. b ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów**, który pod tym pojęciem rozumie osoby fizyczne wykonujące zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzące działalność w ramach wykonywania takiego zawodu.

Wykonują oni na własny rachunek i we własnym imieniu zawód artystyczny. Z tytułu wykorzystywania ich praw przez użytkowników artyści wykonawcy uzyskują – za pośrednictwem STOART – stosowne wynagrodzenie. Mogą także zawierać z przedsiębiorcami indywidualne umowy, w ramach których odpłatnie tworzą lub wykonują artystyczne wykonania utworów muzycznych i słowno-muzycznych w celu ich dalszej eksploatacji komercyjnej. Działający profesjonalnie artyści niewątpliwie prowadzą – we własnym imieniu i na własny rachunek – działalność zawodową, wykonując ww. zawód wymagający profesjonalizmu.

Ponieważ artystów wykonawców należy traktować jak przedsiębiorców na potrzeby stosowania przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zrzeszający ich **STOART ma status związku przedsiębiorców w rozumieniu art. 4 pkt 2 tej ustawy**. Stowarzyszenie to jest zatem biernie legitymowane do udziału w charakterze strony w niniejszym postępowaniu.

II b. Status STOART w świetle Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską

Argumentacja co do posiadania przez STOART antymonopolowej podmiotowości na gruncie art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów pozostaje aktualna w odniesieniu do art. 81 TWE.

We wspólnotowym prawie konkurencji odpowiednikiem pojęcia „przedsiębiorca”, które w prawie polskim określa adresatów zakazów praktyk ograniczających konkurencję, jest termin „przedsiębiorstwo” (*undertaking*). Pojęcie to nie ma legalnej definicji. Jego zakres znaczeniowy kształtowany jest w drodze sądowej wykładni funkcjonalnej art. 81 i 82 TWE i obejmuje każdą autonomiczną jednostkę organizacyjną prowadzącą samodzielnie działalność gospodarczą, nienakierowaną na zaspokajanie swoich codziennych potrzeb, bez względu na formę prawną i sposób finansowania¹⁸. Zgodnie z orzecznictwem ETS pojęcie działalności gospodarczej charakteryzuje oferowanie dóbr i usług na danym rynku¹⁹. Dla uznania danej osoby za przedsiębiorcę nie ma znaczenia okoliczność, czy działa w celu osiągnięcia zysku, jak również czy powstała w celu prowadzenia działalności gospodarczej – jeżeli tylko jej działalność faktycznie wiąże się z uczestnictwem w obrocie handlowym²⁰, na który jej zachowanie wywiera lub potencjalnie może wywierać skutek²¹.

¹⁸ Wyroki ETS z dnia 23 kwietnia 1991 r. w sprawie C-41/90 *Höfner i Elser*, pkt 21 oraz z dnia 16 marca 2004 r. w połączonych sprawach C-264/01, C-306/01, C-354/01 i C-355/01 *AOK-Bundesverband i inni*, pkt 46.

¹⁹ Wyroki ETS z dnia 18 czerwca 1998 r. w sprawie C-35/96 *Komisja przeciwko Włochom*, pkt 36 i z dnia 11 lipca 2006 r. w sprawie C-205/03 *FENIN przeciwko Komisji*, pkt 25.

²⁰ Decyzja Komisji z dnia 27 października 1992 r. w sprawie nr IV/33.384 i IV/33.378 *FIFA*, pkt. 43 (Dz. Urz. WE z 1992 r. Nr L 326, s. 31), wyrok ETS z dnia 27 marca 1974 r. w sprawie 127/74 *Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM i NV Fonior*.

²¹ Por. wyrok ETS z dnia 13 lipca 1989 r. w sprawie nr 395/97 *Ministère Public przeciwko Tournier*.

W powyższym świetle przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 81 TWE stanowi zarówno STOART jak i artyści wykonawcy, których prawami STOART zbiorowo zarządza.

Zgodnie z ustalonym orzecznictwem wspólnotowym, działalność takich jak STOART organizacji, które zbiorowo zarządzają prawami autorskimi i pokrewnymi, podlega ograniczeniom określonym w art. 81 i 82 TWE²². Świadczone przez OZZ odpłatne udzielanie licencji praw wyłącznych ich użytkownikom, jak i zarządzanie i ochrona praw jest działalnością usługową²³.

W świetle orzecznictwa ETS możliwość przypisania STOART statusu przedsiębiorstwa nie jest zależna od tego, jakiego aspektu ich działalności dotyczy zarzut stosowania praktyk ograniczających konkurencję. Wspólnotowe reguły konkurencji tradycyjnie stosuje się do oceny poziomu stosowanych przez OZZ opłat z tytułu wynagrodzeń autorskich²⁴, porozumień zawieranych między OZZ²⁵ oraz – będącej przedmiotem niniejszego postępowania – kwestii kształtowania wewnętrznych relacji z członkami²⁶.

Prezes UOKiK uznał, że STOART ma także status związku przedsiębiorstw. Związek przedsiębiorstw to zrzeszenie podmiotów mających status przedsiębiorstwa. Art. 81 TWE ma przy tym zastosowanie do decyzji stowarzyszeń także wówczas, gdy status przedsiębiorstw mają tylko ich członkowie, same zaś stowarzyszenia nie prowadzą działalności gospodarczej²⁷. Pojęcie związku przedsiębiorstw obejmuje także związki związków przedsiębiorstw²⁸.

Status STOART jako związku przedsiębiorstw w rozumieniu art. 81 i 82 TWE wynika z faktu, że w myśl tych przepisów jak przedsiębiorstwa należy traktować artystów wykonawców utworów muzycznych słowno-muzycznych.

Zgodnie z orzecznictwem ETS, za przedsiębiorstwo może być uznana osoba fizyczna, nawet wówczas gdy nie dysponuje zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej. Dlatego uznano za przedsiębiorstwo m.in. wynalazcę wykorzystującego komercyjnie prawa do wynalazku²⁹, prawników świadczących odpłatnie usługi prawne³⁰ oraz lekarzy specjalistów³¹.

²² M.in. wyrok ETS z dnia 27 marca 1974 r. w sprawie 127/73 *Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM i NV Fonior*; decyzja Komisji z dnia 29 października 1981 r. w sprawie nr IV/29.839 *GVL*, par. 44 (Dz. Urz. WE z 1981 r. nr L 370, s. 49); decyzja Komisji z dnia 8 października 2002 r. w sprawie nr COMP/C2/38.014 *IFPI „Simulcasting”*, par. 59 (Dz. Urz. UE z 2003 r. nr L 107, s. 58).

²³ Wyrok ETS z 27 marca 1974 r. w sprawie 127/73 *Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM i NV Fonior*; decyzja Komisji z 29 października 1981 r. w sprawie IV/29.839 – *GVL*, par. 43; wyrok ETS z 2 marca 1982 r. w sprawie 7/82 *GVL przeciwko Komisji*; decyzja Komisji z 8 października 2002 r. w sprawie nr COMP/C2/38.014 - *IFPI „Simulcasting”*, par. 59, Dz.U. UE z 2003 r. nr L 107, s. 58.

²⁴ Wyrok ETS z dnia 13 lipca 1989 r. w sprawie nr 395/97 *Ministère Public przeciwko Tournier*.

²⁵ Decyzja Komisji z dnia 8 października 2002 r. w sprawie nr COMP/C2/38.014 *IFPI „Simulcasting”* (Dz. Urz. UE z 2003 r. Nr L 107, s. 58).

²⁶ Por. m.in. wyrok ETS z dnia 27 marca 1974 r. w sprawie nr 127/73 *Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM i NV Fonior*.

²⁷ Wyrok ETS z dnia 29 października 1980 r. w połączonych sprawach 209-215/78 I 218/78 *Heintz van Landewyck SARL I inni przeciwko Komisji*, par. 88.

²⁸ Wyrok ETS z dnia 15 maja 1975 r. w sprawie 71/74 *Nederlandse Vereniging voor de fruit-en groentenimporthandel, Nederlandse Bond van grossiers in zuidvruchten en ander geïmporteerd fruit "Frubo" przeciwko Komisji oraz Vereniging de Fruitunie*, par. 30.

²⁹ Wyrok ETS w sprawie 79/86 *H. Vaessen BV przeciwko Alex Moris*, par. 12.

³⁰ Wyrok ETS z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie C-309/99 *J.C.J. Wouters, J.W. Savelbergh, Price Waterhouse Belastingadviseurs BV oraz Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten*, par. 49.

³¹ Wyrok ETS z dnia 12 września 2000 r. w połączonych sprawach od C-180/98 do C-184/98 *Pavlov i inni*.

Za przedsiębiorstwa zostali również uznani artyści wykonawcy, śpiewacy operowi włoskiego teatru *La Scala*, wykorzystujący w sposób komercyjny swoje występy artystyczne³².

Powołane orzecznictwo świadczy, że artystów wykonawców będących członkami STOART należy uznać za przedsiębiorstwa.

Wobec powyższego STOART jest w świetle art. 81 TWE związkiem przedsiębiorstw.

III. Rynek właściwy

Praktyki ograniczające konkurencję ujawniają się na rynku właściwym. Dlatego w sprawach o stosowanie takich praktyk niezbędne jest określenie rynku właściwego.

Przez rynek właściwy rozumie się rynek towarów, które ze względu na ich przeznaczenie, cenę oraz właściwości uznawane są przez ich nabywców za substytuty oraz oferowane są na obszarze, na którym, ze względu na ich rodzaj i właściwości, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, znaczące różnice cen i koszty transportu, panują zbliżone warunki konkurencji (art. 4 pkt 8 ww. ustawy). Przy czym przez towary należy rozumieć zarówno rzeczy, jak i energię, papiery wartościowe i inne prawa majątkowe, usługi, a także roboty budowlane (art. 4 pkt 6 ww. ustawy). Pojęcie rynku właściwego odnosi się przedmiotowo do wszystkich wyrobów (usług) jednego rodzaju, które ze względu na swoje szczególne właściwości odróżniają się od innych wyrobów (usług) w taki sposób, że nie istnieje możliwość dowolnej ich zamiany.

Postępowanie w niniejszej sprawie dotyczy relacji między STOART i artystami wykonawcami i ma za zadanie ocenę, z punktu widzenia prawa ochrony konkurencji, zasad wykonywanego przez STOART zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych. W wykonywaniu tych praw w imieniu artystów wykonawców pośredniczy STOART, zbiorowo nimi zarządzając.

Sprawowanie zbiorowego zarządu prawami swoich członków i innych osób powierzających STOART wykonywanie praw wyłącznych stanowi bez wątpienia „usługę”, mieszczącą się w definicji towaru z art. 4 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Stosownie do ww. przepisu ustawy, ilekroć mowa jest o „towarach” – rozumie się przez to rzeczy, jak również energię, papiery wartościowe i inne prawa majątkowe, usługi, a także roboty budowlane. Szeroka definicja pojęcia „towar” z art. 4 pkt 6 ww. ustawy obejmuje również prawa na dobrach niematerialnych i obrót nimi³³.

Podobnie szeroko interpretuje się pojęcie „usługi” w orzecznictwie wspólnotowym. W decyzji w sprawie nr IV/29.839 *GVL*, Komisja Europejska uznała, że usługę stanowi zarówno udzielanie przez OZZ licencji praw autorskich na rzecz użytkowników praw, jak i świadczenie podmiotom praw autorskich zarządu prawami³⁴.

Wykonywanie zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych stanowi wyodrębniony rynek właściwy w wymiarze produktowym.

Prawa pokrewne mają charakter praw wyłącznych skutecznych *erga omnes*, mających postać ustawowych monopolii, w ramach których uprawniony może co do zasady swobodnie

³² Decyzja Komisji z dnia 26 maja 1978 r. w sprawie 78/516 *RAI przeciwko Unitel* (Dz. Urz. WE z 1978 r. nr L 157 s. 39).

³³ E. Modzelewska-Wąchal: Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Warszawa 2002, s. 47.

³⁴ Decyzja Komisji z dnia 29 października 1981 r. w sprawie nr IV/29.839 *GVL*, par. 43 (Dz. Urz. WE z 1981 r. nr L 370, s. 49).

decydować o sposobie eksploatacji tych praw, a także uzyskuje prawo do wynagrodzenia za korzystanie z nich przez osoby trzecie. W ramach swoich uprawnień artysty wykonawcy zawierają w szczególności umowy licencji przysługujących im praw, decydując o warunkach korzystania przez osoby trzecie z materialnych przedmiotów, w których zawarte są prawa wyłączne.

Przynależne artyście wykonawcy prawo do decydowania o sposobie wykorzystania jego praw pokrewnych może on realizować samodzielnie, jak i poprzez wyspecjalizowane organizacje – OZZ. Każdy z tych dwóch sposobów wykonywania prawa ma swoje cechy, które czynią oczywistym ich niesubstytutowość.

W związku z rozwojem nowoczesnych technologii, umożliwiającym masową eksploatację dóbr chronionych prawami pokrewnymi, skuteczne zarządzanie nimi przez indywidualnego artystę wykonawcę w praktyce staje się niemożliwe, a co najmniej wysoce nieopłacalne³⁵. Skuteczny nadzór nad eksploatacją praw wyłącznych przerasta na ogół możliwości organizacyjne i finansowe pojedynczej osoby uprawnionej³⁶. Zarząd kolektywny usprawnia wykonywanie praw i powoduje obniżenie kosztów związanych z ich wykonywaniem³⁷.

Dodatkowo, zarówno w przypadku praw autorskich, jak i praw pokrewnych, na określonych polach eksploatacji indywidualne zarządzanie nimi jest praktycznie niemożliwe. Przykładowo w odniesieniu do utworów muzycznych w literaturze przedmiotu do pól, na których indywidualne zarządzanie jest co najmniej utrudnione zalicza się publiczne wykonanie, publiczne odtwarzanie oraz nadawanie utworów, obejmujące w szczególności równoczesną i integralną emisję utworu nadawanego przez inną organizację radiową i telewizyjną³⁸. Forma zbiorowego wykonywania praw autorskich i pokrewnych co do zasady pozwala na bardziej efektywne wykonywanie tych praw w sytuacjach, gdy pojedyncze, rozproszone osoby uprawnione nie mogłyby tego osiągnąć, a niekiedy też stanowi alternatywę wobec konieczności wprowadzania licencji pozaumownych³⁹.

Inną istotną cechą, właściwą jedynie dla zbiorowego zarządu, jest uniformizacja obrotu prawami, skutkująca utratą przez osoby uprawnione możliwości swobodnego korzystania z utworów i decydowania o ich eksploatacji. Przy indywidualnym zarządzie, inaczej niż przy zarządzie zbiorowym, artysta wykonawca ma większą możliwość swobodnego decydowania o sposobie eksploatacji jego praw i cenie, za jaką decyduje się udzielić zgody na ich eksploatację.

Również od strony użytkowników praw do artystycznych wykonań zbiorowy nimi zarząd jest nieporównywalny z zarządem wykonywanym przez pojedynczych artystów wykonawców. Istnienie OZZ umożliwia użytkownikowi poprzez jedną umowę z jednym tylko podmiotem uzyskanie dostępu do katalogu praw obejmującego artystyczne wykonania wielu tysięcy osób. W przypadku praw zarządzanych indywidualnie, użytkownik chcący eksploatować czyjeś dobra intelektualne jest zmuszony zawierać odrębne umowy z poszczególnymi osobami. Dla użytkownika – przedsiębiorcy chcącego wykorzystać czyjąś twórczość w ramach swojej profesjonalnej działalności gospodarczej, rodzi to utrudnienie,

³⁵ M. Bukowski: Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi [w]: J. Barta, R. Markiewicz (red.): Prawo autorskie a postęp techniczny, Kraków 1999, s. 174.

³⁶ M. Walerjan, op. cit., s. 40.

³⁷ M. Bukowski, op. cit., s. 179.

³⁸ M. Walerjan: op. cit., s. 27-28.

³⁹ M. Czajkowska-Dąbrowska: Zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i pokrewnymi – refleksje po ośmiu latach, Przegląd Prawa Handlowego nr 11/2002, s. 1.

w szczególności poprzez wydłużenie procesu uzyskiwania niezbędnych zgód na komercyjne wykorzystanie artystycznych wykonań. Problemy występujące w związku z koniecznością uzyskania zgody artysty wykonawcy na wykorzystanie przynależnych mu praw pokrewnych mogą powstawać m.in. w przypadku utworów multimedialnych, tworzonych ze znacznym udziałem szeregu odrębnych utworów i artystycznych wykonań, włączanych do nich. Przy prowadzeniu negocjacji z wieloma podmiotami, poza większymi kosztami i czasochłonnością, rodzi się dodatkowo ryzyko zawarcia umowy z podmiotem nieuprawnionym⁴⁰.

Zatem pomimo faktu, że zapotrzebowanie artysty wykonawcy na zarządzanie jego prawami może zostać zaspokojone nie tylko przez OZZ, to istniejące sposoby zarządzania prawami do artystycznych wykonań nie mają ani zbliżonych kosztów, ani nie reprezentują podobnego poziomu jakości. Tymczasem tylko łączne występowanie tych właśnie cech charakteryzuje towary substytutowe⁴¹.

W tym miejscu należy podkreślić zasadność uznania za odrębny rynek właściwy zarządzania prawami **do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych**, w odróżnieniu od zarządzania prawami do artystycznych wykonań utworów innego rodzaju, prawami autorskimi, czy też innymi prawami pokrewnymi.

Działalność polegająca na zbiorowym zarządzaniu tymi prawami jest skierowana wyłącznie do artystów wykonawców utworów muzycznych i słowno-muzycznych. Nie mogą oni zarazem powierzyć zbiorowego zarządzania swoimi prawami podmiotom zarządzającym kolektywnie innymi rodzajami praw (autorskich lub pokrewnych). Na odrębność zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych wskazuje także występowanie barier o charakterze administracyjnym: podjęcie się zbiorowego zarządu określonymi prawami wymaga zgody Ministra Kultury niezależnie od tego, czy podmiot podejmujący się tej działalności już ma status OZZ w innym zakresie, czy też nie.

Z uwagi na powyższe okoliczności Prezes UOKiK uznał, że w niniejszej sprawie rynek właściwy będzie od strony produktowej stanowić rynek zbiorowego zarządzania prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych.

Takie stanowisko Prezesa UOKiK jest zbieżne z orzecznictwem wspólnotowym, w którym za właściwe w aspekcie produktowym uznaje się rynki zarządzania poszczególnymi kategoriami praw wyłącznych. Za właściwy uznany został np. rynek zarządzania prawami autorskimi do utworów muzycznych⁴².

Niezbędnym elementem rynku właściwego jest jego **wymiar geograficzny**, oznaczający konieczność wskazania obszaru, na którym warunki konkurencji, mające zastosowanie do określonych towarów są jednakowe dla wszystkich konkurentów. Definicja ustawowa odnosi rynek geograficzny do obszaru „na którym, ze względu na ich [towarów] rodzaj i właściwości, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, znaczące różnice cen i koszty transportu, panują zbliżone warunki konkurencji” (art. 4 pkt 8 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów).

⁴⁰ M. Bukowski: op. cit., s. 181.

⁴¹ E. Modzelewska-Wąchal: op. cit., s. 49.

⁴² Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 2 czerwca 1971 r. w sprawie *GEMA* (Dz. Urz. WE z dnia 20 czerwca 1971 r. Nr L 134); decyzja Komisji z dnia 12 sierpnia 2002 r. w sprawie COMP/C2/37.219 *Banghalter/Homem Christo* (Daft Punk) przeciwko SACEM (par. II.1.1.).

Zgodnie z przepisami ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, która określa zasady zbiorowego zarządu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi na terenie Polski, zadania te wykonują stowarzyszenia, posiadające na podstawie decyzji ministra właściwego w sprawach kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, status OZZ. Minister udziela zezwolenia na prowadzenie takiej działalności organizacjom dającym rękojmię należytego zarządzania powierzonymi prawami (art. 104 ust. 2 pkt 2 i ust. 3 ustawy).

W praktyce żadna z zagranicznych OZZ nie wykonuje w Polsce zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych. Zbiorowy zarząd tymi prawami wykonują tylko STOART oraz SAWP. Zezwolenia na wykonywanie zbiorowego zarządu tymi prawami nie mają natomiast inne OZZ – polskie i zagraniczne. W związku z tym pod względem terytorialnym rynek właściwy w niniejszej sprawie ogranicza się do terytorium Polski.

Takie rozstrzygnięcie jest zbieżne z orzecznictwem wspólnotowym, w którym za właściwe w aspekcie geograficznym uznaje się krajowe rynki zarządzania poszczególnymi prawami wyłącznymi⁴³.

Wskazane powyżej okoliczności przemawiają za tym, by za rynek właściwy w niniejszej sprawie uznać **krajowy rynek zbiorowego zarządzania prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych.**

IV. Zastosowanie reguły *de minimis*

Zarówno na gruncie prawa wspólnotowego, jak i polskiego do porozumień ograniczających konkurencję między przedsiębiorcami stosuje się, co do zasady, regułę *de minimis*, wyłączając możliwość ingerencji organu antymonopolowego w treść porozumień bagatelnych, które ze swej istoty nie mogą wyrzucić odczuwalnego skutku dla stanu konkurencji na rynku.

W prawie wspólnotowym koncepcja odczuwalności porozumienia na rynku znajduje wyraz w Obwieszczeniu Komisji w sprawie porozumień o mniejszym znaczeniu, które nie ograniczają odczuwalnie konkurencji na mocy art. 81 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (*de minimis*) (Dz. Urz. WE z 2001 r. nr C 368, s. 13). W świetle pkt 9 tego obwieszczenia, porozumienia horyzontalne, których uczestnicy posiadają łączny udział w rynku mniejszy niż 10% nie podlegają zakazowi zawartemu w art. 81 ust. 1 TWE⁴⁴.

Natomiast w prawie polskim, zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, zakazu z art. 5 nie stosuje się do: (1) porozumień zawieranych między konkurentami, których łączny udział w rynku w roku kalendarzowym poprzedzającym zawarcie porozumienia nie przekracza 5%; (2) porozumień zawieranych między przedsiębiorcami działającymi na różnych szczeblach obrotu, których łączny udział w rynku w roku kalendarzowym poprzedzającym zawarcie porozumienia nie przekracza 10%. Ustawa wyłącza jednak stosowanie reguły *de minimis* w stosunku do niektórych typów porozumień, w przypadku których negatywny skutek dla konkurencji powstaje niezależnie od wysokości udziałów rynkowych przedsiębiorców w nich uczestniczących. Wyłączeń, o których mowa

⁴³ Decyzja Komisji z dnia 29 października 1981 r. w sprawie nr IV/29.839 *GVL*, par. 43 (Dz. Urz. WE z dnia 28 grudnia 1981 r. nr L 370, s. 49); decyzja Komisji z dnia 12 sierpnia 2002 r. w sprawie COMP/C2/37.219 *Banghalter/Homem Christo (Daft Punk) przeciwko SACEM* (par. II.1.1.).

⁴⁴ Por. pkt 7 lit. a). W niniejszej sprawie mógłby mieć również zastosowanie pkt 8, przewidujący próg 5%, jednak z ostrożności Prezes Urzędu zdecydował się przyjąć próg wyższy.

w ust. 1, nie stosuje się do przypadków określonych w art. 5 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 7 (art. 6 ust. 2 ww. ustawy). Wyłączenia te nie mają jednak zastosowania w rozpatrywanym przypadku. Prezes UOKiK nie formułował bowiem zarzutów względem STOART na ww. podstawach prawnych.

STOART jest jedną z dwóch (obok SAWP) działających na terenie Polski OZZ zarządzających prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych. Inne OZZ nie dysponują zezwoleniami ministra ds. kultury do zarządzania zbiorowo tego rodzaju prawami. Spośród dwóch OZZ działających na rynku właściwym w sprawie STOART jest stowarzyszeniem reprezentującym największą liczbę artystów wykonawców. W świetle informacji przekazanych przez STOART, zarząd swoimi prawami powierzyło my w Polsce niemal 75% artystów wykonawców (por. pismo STOART z dnia 6 lutego 2006 r., s. 2; pismo STOART z dnia 18 stycznia 2008 r.; pismo SAWP z dnia 3 lutego 2006 r.; pismo SAWP z dnia 24 stycznia 2008 r.).

Wobec powyższego w rozpatrywanym przypadku nie zaistniała sytuacja uzasadniająca wyłączenie możliwości rozstrzygnięcia w sprawie porozumień z udziałem STOART, jako że nie zostały spełnione warunki z art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz z obwieszczenia Komisji w sprawie porozumień o mniejszym znaczeniu.

V. Zarzut naruszenia art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

Zarzut naruszenia zakazu porozumień ograniczających konkurencję określony w art. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów dotyczy nie tylko porozumień między przedsiębiorcami *sensu stricto*, ale także **ustalanych przez związki przedsiębiorców zasad obowiązujących członków**. Niniejsza sprawa dotyczy zasad, na podstawie których STOART kształtuje relacje ze swoimi członkami.

Zdaniem Prezesa UOKiK, STOART naruszył określony w art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakaz porozumień ograniczających konkurencję wskutek ustalenia zasad przyjmowania do zbiorowego zarządu praw do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych, które ograniczają artystom wykonawcom tych utworów możliwość powierzenia STOART wykonywania zbiorowego zarządu swymi prawami jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji.

Podstawą sformułowania tego zarzutu jest stosowanie przez STOART, jako jedyne obowiązującego, wzoru zobowiązania organizacyjnego STOART sprzed dnia 11 października 2006 r. (dnia przyjęcia przez Zarząd STOART nowego wzoru).

Zgodnie z powoływanym art. 5 ust. 1 ww. ustawy, zakazane są porozumienia, których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym. Przepis ten zawiera także katalog porozumień, które ustawodawca uznał za mogące ograniczać konkurencję. Katalog ten ma jednak charakter otwarty i stanowi jedynie przykładowe wyliczenie praktyk ograniczających konkurencję, które najczęściej występują na rynku. Daje to Prezesowi UOKiK możliwość uznania za praktykę ograniczającą konkurencję takiego kolektywnego zachowania przedsiębiorców, które nie zostało wymienione w powoływanym przepisie, jeżeli jego cele lub skutki mają charakter antykonkurencyjny⁴⁵. Umożliwia to przenoszenie na polski grunt sprawdzonych rozwiązań ochrony konkurencji, które już funkcjonują w innych ustawodawstwach. Praktyki

⁴⁵ E. Modzelewska-Wąchal: op. cit., s. 70.

niewymienione w katalogu z art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowią nienazwaną praktykę ograniczającą konkurencję⁴⁶.

W ocenie Prezesa UOKiK naruszenie powoływanego przepisu stanowi kwestionowane w niniejszej sprawie działanie STOART.

Określony w art. 5 ust. 1 ww. ustawy zakaz porozumień ograniczających konkurencję nie ma zastosowania do porozumień, w stosunku do których Rada Ministrów wydała, na podstawie art. 7 ust. 1 ww. ustawy, rozporządzenie wyłączające je spod zakazu z art. 5 ww. ustawy, a także wówczas, gdy porozumienie spełnia przesłanki, o których mowa w art. 7 ust. 1, a nie zostało objęte rozporządzeniem Rady Ministrów, o którym mowa w art. 7.

Wobec powyższych okoliczności rozstrzygnięcie przez Prezesa UOKiK, czy STOART stosuje praktyki ograniczające konkurencję, o których mowa w art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, wymaga dokonania oceny, że kwestionowane zachowania tego stowarzyszenia:

- a) noszą znamiona porozumienia;
- b) mają cel lub wywierają skutek w postaci wyeliminowania, ograniczenia lub naruszenia konkurencji;
- c) nie podlegają wyłączeniu w oparciu o okoliczności wskazane w art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ad. a)

Kwestionowane niniejszą decyzją zasady sprawowania zbiorowego zarządu przez STOART noszą znamiona **porozumienia w rozumieniu art. 4 pkt 4 lit. c ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów**.

Pojęcie porozumienia obejmuje zarówno umowy między przedsiębiorcami zawarte w formie pisemnej, jak i uzgodnienia dokonane w jakiegokolwiek innej formie. W tym sensie porozumienie odpowiada co do zasady cywilnoprawnemu pojęciu umowy, która funkcjonuje w obrocie handlowym wskutek złożenia przez strony zgodnych oświadczeń woli. Porozumieniem może być zatem dwu lub wielostronna czynność prawna, na mocy której przynajmniej jedna ze stron zobowiązuje się do określonego działania lub zaniechania, rezygnując tym samym z pełni lub części swej swobody działania na rzecz innej strony.

Zakaz porozumień ograniczających konkurencję ma zastosowanie nie tylko do uzgodnień dokonywanych bezpośrednio między przedsiębiorcami, ale również do działań związków przedsiębiorców ujednolicających zachowania rynkowe ich członków. W świetle art. 4 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów pod pojęciem porozumienia należy rozumieć: **(a)** umowy zawierane między przedsiębiorcami, między związkami przedsiębiorców oraz między przedsiębiorcami i ich związkami albo niektóre postanowienia tych umów, **(b)** uzgodnienia dokonane w jakiegokolwiek formie przez dwóch lub więcej przedsiębiorców lub ich związki, **(c)** uchwały lub inne akty związków przedsiębiorców lub ich organów statutowych.

W niniejszej sprawie Prezes UOKiK zakwestionował akty organów stowarzyszenia STOART, które **mogą być określone mianem porozumienia w rozumieniu art. 4 pkt 4 lit. c ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów**. W sprawie kwestionowane są

⁴⁶ Por. wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 24 października 2001 r. (sygn. akt XVII Ama 101/00).

bowiem zasady sprawowania przez STOART zbiorowego zarządu prawami swoich członków do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych. Te zaś mieszczą się w tak rozumianym zakresie pojęciowym porozumienia.

W uzasadnieniu należy wskazać, że niniejsza decyzja dotyczy ustanowionych przez STOART zasad zarządzania tymi prawami, które ograniczają jego członkom możliwość powierzenia wykonywania zarządu prawami do artystycznych wykonań jedynie w odniesieniu do niektórych pól eksploatacji spośród tych, które wynikają z udzielonego STOART zezwolenia Ministra Kultury.

W świetle wyjaśnień i dokumentów przedłożonych przez STOART, zasady te wynikają przede wszystkim ze stosowanego przez stowarzyszenie **wzoru zobowiązania organizacyjnego**, którego podpisanie warunkuje wykonywanie przez STOART zarządu prawami w odniesieniu do określonego artysty wykonawcy. W świetle § 31 ust. 2 statutu STOART, **uchwalanie tekstu zobowiązania organizacyjnego należy do kompetencji Zarządu stowarzyszenia** (§ 31 ust. 2 statutu).

Podstawę do wszczęcia postępowania antymonopolowego przeciwko STOART stanowiła treść wzoru zobowiązania organizacyjnego sprzed dnia 11 października 2006 r. Zobowiązanie organizacyjne, które stosuje STOART w stosunku do swoich członków jest jego dokumentem wewnętrznym, którego treść uchwała właściwy organ stowarzyszenia wskazany w statucie stowarzyszenia. Tym samym wzór zobowiązania organizacyjnego STOART odpowiada pojęciu „uchwały lub innego aktu związku przedsiębiorców lub jego organów statutowych” z art. 4 pkt 4 lit. c ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ad. b)

Kwestionowane przez Prezesa UOKiK zasady sprawowania zbiorowego zarządu przez STOART mają antykonkurencyjny charakter.

Niniejsza sprawa dotyczy ukształtowanych przez STOART zasad sprawowania zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi. Ograniczający konkurencję charakter ma stosowanie przez stowarzyszenie, na podstawie § 31 ust. 2 statutu, jako jedyne, wzoru zobowiązania organizacyjnego, który nie przewiduje powierzenia STOART przez artystów wykonawców wykonywania zarządu prawami pokrewnymi tylko w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji.

W orzecznictwie krajowym i wspólnotowym jednoznacznie rozstrzygnięto, że sposób, w jaki OZZ kształtują sposób sprawowania zbiorowego zarządu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi podlega ocenie z punktu widzenia zakazów praktyk ograniczających konkurencję⁴⁷. Prezes UOKiK jest właściwy również do rozstrzygnięcia o zgodności z regułami konkurencji relacji między STOART a osobami reprezentowanymi przez to stowarzyszenie.

Kolektywny zarząd prawami autorskimi i prawami pokrewnymi nie jest jedyną

⁴⁷ Por.: decyzja Prezesa UOKiK z dnia 16 lipca 2004 r. nr RWA-21/2004; wyrok SOKiK z dnia 9 stycznia 2006 r. (sygn. akt XVII Ama 84/04); wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 29 listopada 2006 r. (sygn. akt VI ACa 504/06); wyrok SN z dnia 6 grudnia 2007 r. (sygn. akt III SK 16/07); decyzja Komisji Europejskiej z dnia 2 czerwca 1971 r. w sprawie nr IV/26.760 *GEMA*; Dz. Urz. WE z dnia 20 czerwca 1971 r. nr L 134, s. 15; decyzja Komisji Europejskiej z dnia 29 października 1981 r. w sprawie nr IV/29.839 *GVL* i z dnia 12 sierpnia 2002 r. w sprawie nr COMP/C2/37.219 *Banghalter/Homem Christo (Daft Punk) przeciwko SACEM*, wyrok ETS z dnia 27 marca 1974 r. w sprawie nr 127/73 *Belgische Radio en Televisie v. SV SABAM i NV Fonior*; wyrok ETS z dnia 13 lipca 1989 r. w sprawie nr 395/97 *Ministère Public przeciwko Tournier*.

optymalną formą wykonywania praw pokrewnych. Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, ta forma wykonywania praw nie jest ani jedynie możliwa, ani lepsza od ich wykonywania indywidualnego. Choć niewątpliwie jest bardziej efektywna w sytuacjach, gdy pojedynczy, rozproszeni artyści wykonawcy nie mogliby tego osiągnąć, a niekiedy stanowi alternatywę wobec konieczności wprowadzania licencji pozaumownych⁴⁸, to wiąże się też z istotnymi ograniczeniami dla artysty wykonawcy. Jego istota opiera się bowiem na znacznej uniformizacji obrotu prawami, co niewątpliwie skutkuje utratą przez osoby uprawnione jednego z podstawowych uprawnień, jakim jest prawo swobodnego korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania prawami do niego poprzez decydowanie o ich eksploatacji. Dlatego „regułą powinno być nadal, tam gdzie to możliwe, indywidualne wykonywanie praw. Podporządkowanie się jednolitym warunkom zarządu stosowanym przez organizację jest usprawiedliwione wyłącznie w sytuacji, gdy indywidualny zarząd prawami jest bądź praktycznie niemożliwy, bądź ekonomicznie nieopłacalny”⁴⁹.

OZZ powinny zatem w taki sposób określać zasady wykonywania zbiorowego zarządu, by nie ograniczać możliwości powierzenia wykonywania praw na określonych polach eksploatacji, według uznania artysty wykonawcy, innym podmiotom, np. innym OZZ lub agentom. Dlatego praktykę ograniczającą konkurencję stanowi sprawowanie przez OZZ zbiorowego zarządu w sposób nieuwzględniający prawa artysty wykonawcy do powierzenia jednej OZZ zarządzania prawami wyłącznie w zakresie jednego lub kilku wybranych przez niego pól eksploatacji. Powoduje to bowiem, że osoby uprawnione nie mogą powierzyć wykonywania tych praw innemu podmiotowi, bądź podjąć się indywidualnego wykonywania swoich praw w zakresie któregoś z pól eksploatacji.

Należy zauważyć, że również **ustawodawca** w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych **nie wprowadził generalnego obowiązku powierzenia OZZ zarządu prawami**, jak również generalnego obowiązku pośrednictwa tych organizacji przy pobieraniu od użytkowników opłat z tytułu korzystania z praw autorskich lub praw pokrewnych. Wymóg taki istnieje jedynie w odniesieniu do pewnych rodzajów utworów i dóbr chronionych i tylko na niektórych obszarach eksploatacji. Pośrednictwo OZZ nie zostało jednak przesądzone np. w odniesieniu do publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym. Dobitnie świadczy to o intencji ustawodawcy umożliwienia artystom wykonawcom decydowania o sposobie wykonywania ww. praw.

Prezes UOKiK podziela stanowisko wyrażone w prawomocnym wyroku SOKiK z dnia 9 stycznia 2006 r.⁵⁰, iż **żaden przepis prawa**, a w szczególności ustawa o prawie autorskim, **nie przewiduje prawnego monopolu jednej OZZ**. Przeciwnie, art. 104 i 107 ustawy o prawie autorskim zakładają istnienie wielu OZZ mogących działać na określonych przez siebie polach eksploatacji. Wybór OZZ należy natomiast do uprawnionego. To prowadzi do wniosku, że nie ma powodów, by wszystkimi prawami jednego artysty wykonawcy zarządzać musiała tylko jedna OZZ. Ograniczanie artysty wykonawcy swobody wyboru OZZ na poszczególnych polach eksploatacji prowadzi do eliminacji konkurencji.

Podkreślenia wymaga, że zasady zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi nieprzewidujące możliwości powierzenia poszczególnych kategorii praw różnym OZZ jest

⁴⁸ M. Czajkowska-Dąbrowska: Zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i pokrewnymi – refleksje po ośmiu latach, Przegląd Prawa Handlowego nr 11/2002, s. 1.

⁴⁹ M. Walerjan: op. cit., s. 40.

⁵⁰ Wyrok SOKiK z dnia 9 stycznia 2006 r. (sygn. akt XVII Ama 84/04).

traktowane jak naruszenie zasad wspólnotowego prawa konkurencji⁵¹. W uzasadnieniu można przywołać m.in. sprawę *Banghalter/Homem Christo (Daft Punk) przeciwko SACEM*⁵², w której francuskie stowarzyszenie wykonujące kolektywnie prawa autorów tekstów, kompozytorów i wydawców, wymagało od osób chcących powierzyć mu zarząd jedynie niektórymi kategoriami praw, wskazania podmiotu profesjonalnie trudniącego się zarządzaniem prawami autorskimi, któremu autor powierzy nadzór nad pozostałymi kategoriami praw. Stowarzyszenie uzasadniało to troską o autorów, którzy mogliby być zmuszani przez wytwórnie fonograficzne do powierzania im zarządu prawami. Opisane działanie w sposób oczywisty uniemożliwiały autorom indywidualne wykonywanie wybranych kategorii swoich praw. Niewskazanie profesjonalnego podmiotu mającego przejąć zarząd częścią praw autorskich niepowierzonych SACEM, skutkowało odmową podjęcia się zarządu prawami przez SACEM. W związku z prowadzonym przez Komisję postępowaniem w tej sprawie, SACEM zmieniło swój statut, umożliwiając autorom będącym obywatelami Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego zachowanie prawa do indywidualnego wykonania niektórych praw.

O wadze kwestii zgodności z regułami konkurencji zasad wykonywania zarządu prawami autorskimi świadczy podjęcie przez Komisję Europejską inicjatywy, mającej na celu ujednoczenie prawnoautorskich regulacji państw członkowskich UE. W komunikacie dla Rady, Parlamentu Europejskiego i Komitetu Ekonomiczno-Społecznego z dnia 16 kwietnia 2004 r.⁵³ Komisja wyraźnie podkreśliła, że nie jest możliwe zaakceptowanie stosowanych przez OZZ zasad zarządu prawami, które nie umożliwiają twórcom niezależnego decydowania o zakresie, w jakim powierzają zarząd⁵⁴.

Komisja Europejska przyjęła także Zalecenie w sprawie transgranicznego zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi w odniesieniu do legalnych usług muzycznych *online*⁵⁵, którego celem jest ujednoczenie w krajach członkowskich UE zasad zarządzania prawami autorskimi.

W zaleceniu – adresowanym do Państw Członkowskich UE oraz do wszystkich podmiotów gospodarczych, które są zaangażowane w zarządzanie prawami autorskimi i pokrewnymi w obrębie Wspólnoty⁵⁶ – za konieczne uznano wspieranie przestrzegania prawa konkurencji przez tworzenie skutecznych struktur dla transgranicznego zarządzania prawami, co zarazem powinno zapewnić osiągnięcie przez OZZ wyższego poziomu racjonalizacji i przejrzystości⁵⁷. Wśród zasad, jakie powinny charakteryzować relacje między OZZ a osobami, na rzecz których wykonują one zbiorowy zarząd prawami, Komisja wymieniła m.in.: **zasadę swobody wyboru podmiotu zarządzającego prawami**, według

⁵¹ Por. decyzje Komisji Europejskiej z dnia 6 lipca 1972 r. w sprawie nr IV/26.760 *GEMA* (Dz. Urz. WE z dnia 24 lipca 1972 r. Nr L 166, s 22); z dnia 4 grudnia 1981 r. w sprawie *GEMA II* (Dz. Urz. WE z dnia 8 kwietnia 1982 r. nr L 094, s. 12 i nast.); z dnia 12 sierpnia 2002 r. w sprawie COMP/C2/37.219 *Banghalter/Homem Christo przeciwko SACEM*.

⁵² Decyzja Komisji z dnia 12 sierpnia 2002 r. w sprawie COMP/C2/37.219 *Banghalter/Homem Christo (Daft Punk) przeciwko SACEM*.

⁵³ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee. The Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market; COM/2004/0261 final.

⁵⁴ Tak m.in.: H. Ungerer: Competition law and rights management – Recent Developments; Regulatory Forum European Cable Communication Association (ECCA), s. 8-9; Brussels 23 June 2004; COMP/C2/HU.

⁵⁵ Dz. Urz. UE z dnia 21 października 2005 r. nr L 276, s. 54-57.

⁵⁶ Pkt 19.

⁵⁷ Pkt 10 preambuły.

której dysponenci praw autorskich powinni mieć prawo do powierzenia zarządzania wszelkimi prawami *online* w celu prowadzenia działalności w zakresie legalnych usług muzycznych *online*, na określonym przez nich obszarze, wybranemu przez nich podmiotowi zbiorowego zarządzania prawami autorskimi⁵⁸; **zasadę swobody wyboru zakresu przedmiotowego zarządu prawami realizowanego przez OZZ**, według której dysponenci praw autorskich powinni mieć możliwość określenia, jakie prawa *online* przekazują do zbiorowego zarządzania danej OZZ⁵⁹ oraz **zasadę swobody wyboru sposobu, w jaki administrowane są prawa**, w świetle której twórca powinien mieć możliwość wyboru, jakie prawa decyduje się wykonywać za pośrednictwem OZZ, a jakie będzie wykonywać za pośrednictwem podmiotów innych niż OZZ lub osobiście.

W ocenie Prezesa UOKiK za dowiedzione należy uznać, że ustanowione przez STOART zasady zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych naruszają przedstawione wyżej zasady, jakie powinny charakteryzować działalność OZZ. Ograniczają bowiem artyście wykonawcy oddającemu STOART zarząd prawami możliwość powierzenia zarządu jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji.

Przystąpienie artysty wykonawcy do STOART warunkowane jest bowiem podpisaniem zobowiązania organizacyjnego, które w wersji sprzed 11 października 2006 r. przewidywało zgodę artysty wykonawcy na oddanie STOART zarządu prawami w pełnym zakresie wynikającym z koncesji udzielonej STOART przez ministra właściwego do spraw kultury. Pkt 3 ww. zobowiązania organizacyjnego przewiduje, że artysta wykonawca zgadza się, że zakres powierzonych STOART do ochrony i zarządzania praw obejmuje w szczególności: (1.) udzielanie zgody na: (a.) wprowadzenie do obrotu przez użyczenie lub najem egzemplarzy, na których artystyczne wykonanie utrwalono; (b.) rozpowszechnianie przez nadawanie, reemitowanie, publiczne wykonywanie, wyświetlanie i odtwarzanie/chyba że jest ono dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza; (2.) pobieranie, repartycję i wypłatę wynagrodzenia z: (a.) wprowadzenia do obrotu przez użyczenie lub najem egzemplarzy, na których artystyczne wykonanie utrwalono; (b.) rozpowszechnianie przez nadawanie, reemitowanie, publiczne wykonywanie, wyświetlanie i odtwarzanie, także kiedy jest ono dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza; (3.) pobieranie, repartycję i wypłatę wynagrodzenia pochodzącego z opłat wnoszonych przez producentów i importerów magnetofonów, magnetowidów i innych urządzeń oraz czystych nośników.

Podjęcie się przez STOART zarządzania prawami warunkowane jest zgodą na powyższy zakres powierzenia, który wynika z ustaleń zarządu STOART. W świetle bowiem § 31 ust. 2 pkt 1 statutu STOART, **wyłącznie zarząd tego stowarzyszenia może ustalić treść zobowiązania organizacyjnego** i tylko uchwalona przez zarząd treść zobowiązania organizacyjnego jest stosowana.

Ani we wzorze zobowiązania organizacyjnego STOART, ani w innych dokumentach wewnętrznych mających zastosowanie przed 11 października 2006 r., STOART nie przewidział możliwości powierzenia mu zarządu w innym zakresie, np. z pominięciem wybranych przez artystę wykonawcę pól eksploatacji. STOART nie zapewnił alternatywnego wzoru zobowiązania organizacyjnego dla osób, które chciałyby powierzyć mu zarząd

⁵⁸ Pkt 3.

⁵⁹ Pkt 5 a.

prawami w ograniczonym zakresie. STOART nie przewidział też żadnej procedury, na podstawie której osoby takie mogłyby powierzać STOART zarząd prawami w ograniczonym zakresie.

Ponieważ zatem wzór zobowiązania organizacyjnego o treści ustalonej przez STOART jest jedynym, jaki zarząd STOART uchwalił do stosowania, logicznym jest wniosek, że artystom wykonawcom chcącym zostać członkami STOART ograniczono możliwość wyboru treści powierzenia zarządu prawami, stawiając ich przed wyborem **między podpisaniem zobowiązania organizacyjnego w jedynej obowiązującej formie a odstąpieniem** od powierzenia STOART zarządu prawami.

Prowadzi to do wniosku, że ww. zasady wykonywania zarządu ustalone przez STOART ograniczają artystom wykonawcom powierzenie mu wykonywania zarządu prawami jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji.

Na ocenę zarzucanej STOART praktyki ograniczającej konkurencję w żadnej mierze nie mogą wpływać deklaracje stowarzyszenia, że gdyby artysta wykonawca wyraził wolę powierzenia mu zarządu prawami tylko na niektórych polach eksploatacji, Zarząd STOART ukształtowałby formę i treść zobowiązania organizacyjnego innego, szczególnego w stosunku do typowego zobowiązania organizacyjnego (pismo STOART z dnia 7 września 2006 r., s. 2).

Deklaracje STOART nie zmieniają bezsprzecznego faktu, iż **w obowiązujących w STOART zasadach przyjmowania do zbiorowego zarządu praw do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych nie przewidziano takiej możliwości**, a na podstawie treści jedyne obowiązującego zobowiązania organizacyjnego artysta wykonawca nie mógłby ani wnieść o istnieniu takiej możliwości, ani też skutecznie domagać się od stowarzyszenia ukształtowania treści zobowiązania organizacyjnego w sposób odbiegający od jego wzorca.

STOART przyznało zresztą, że nie zawarło **żadnego zobowiązania organizacyjnego, którego treść w jakimkolwiek stopniu odbiegałaby od treści wzoru** przekazanego do UOKiK. Stwierdziło zarazem, że w całym okresie działalności (od 1995 r.) nie zostało zawarte żadne zobowiązanie organizacyjne, którego treść zostałaby ukształtowana w sposób odbiegający od przyjętej przez stowarzyszenie.

Bez znaczenia jest też argument STOART, że do tej pory żadna z osób powierzających mu wykonywanie zarządu prawami nie zwróciła się o modyfikację treści zobowiązania organizacyjnego w stosunku do wzoru uchwalonego przez Zarząd STOART, ani z żądaniem wykonywania zarządu jej prawami tylko na wybranych polach eksploatacji.

Po pierwsze, powyższa okoliczność może świadczyć tylko i wyłącznie o tym, że wobec jednoznacznego ukształtowania treści zobowiązania organizacyjnego, związani nim artyści wykonawcy przyjęli, że obowiązuje ich ono w tej treści bez możliwości zmiany. Niezależnie od powyższego, należy podnieść, że stwierdzenia STOART, jakoby żadna osoba nie domagała się sprawowania zarządu jej prawami tylko na niektórych polach eksploatacji stoi w sprzeczności z inną informacją przekazaną przez to stowarzyszenie, iż kilkoro artystów wykonawców powierzyło STOART zarząd prawami nie w pełnym zakresie.

Również fakt wyrażenia przez STOART, na indywidualne prośby pięciu artystów wykonawców, zgody na odstąpienie od zarządzania ich prawami na jednym z pól eksploatacji, nie przeczy słuszności stawianego STOART zarzutu ograniczenia konkurencji. Prezes UOKiK wiąże bowiem ten zarzut z ustalonymi przez STOART zasadami. Te zaś wyrażają się w treści zobowiązania organizacyjnego oraz w normie statutowej, według której

tylko zarząd STOART uprawniony jest do ustalenia treści stosunków między artystą wykonawcą a stowarzyszeniem w zakresie wykonywania zarządu prawami.

To, że w kilku przypadkach STOART zgodził się zarządzać prawami do artystycznych wykonań z wyłączeniem określonego pola eksploatacji dowodzi jedynie tego, że w tych konkretnych przypadkach, ze względów wiadomych tylko stowarzyszeniu, na zasadzie wyjątku od reguły, stowarzyszenie postąpiło odmiennie niż wynikałoby to z zasad, które samo ustanowiło. Nadużyciem byłoby czynienie z tego faktu argumentu za przyjęciem, że w przypadku gdyby z podobnymi prośbami zwrócili się do STOART inni artyści wykonawcy, STOART zachowałby się wobec nich tożsamo. Co innego świadczy bowiem z kwestionowanych w niniejszym postępowaniu zasad obowiązujących w stowarzyszeniu. W żadnych wewnętrznych uregulowaniach STOART określających relacje między tym stowarzyszeniem a artystą wykonawcą nie zagwarantowano artyście wykonawcy prawa do żądania ograniczenia zakresu powierzenia praw.

W tym miejscu należy podkreślić, że Prezes UOKiK nie kwestionuje faktu odmiennego zakresu wykonywanego zarządu w pięciu przypadkach podanych przez STOART. Wywodzi jednak z tego wniosek przeciwny do STOART. Zdaniem Prezesa UOKiK, nie dowodzi on swobody kształtowania przez artystę wykonawcę zakresu powierzenia praw, tylko tego, że **STOART ustalił ograniczające konkurencję zasady przyjmowania zarządu prawami, a w stosunku do wybranych artystów arbitralnie decyduje o odstąpieniu od tych zasad.** STOART czyni to zresztą wbrew swojemu statutowi, który kształtowanie spraw z zakresu zbiorowego zarządu powierzył właściwemu organowi stowarzyszenia, tj. zarządowi (§ 31 ust. 2 pkt 1 statutu). Wobec braku oparcia takiego postępowania w ustalonych procedurach wewnętrznych, STOART może to czynić w oparciu o dowolne kryteria, które są całkowicie nieprzejrzyste, a zarazem każdorazowo zależne od aktualnej woli stowarzyszenia.

Wobec wszystkich powyższych okoliczności należy stwierdzić, że kwestionowane przez Prezesa UOKiK zasady przyjmowania zarządu prawami obowiązujące w STOART przed 11 października 2006 r. spełniają znamiona porozumienia ograniczającego konkurencję, o którym mowa w art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Dochodząc do powyższego stanowiska, Prezes UOKiK uwzględnił okoliczność uniezależnienia przez ustawodawcę zastosowania zakazów z art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów od rzeczywistych intencji przedsiębiorców. Przepis ten zakazuje porozumień między przedsiębiorcami, których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym. Z treści cytowanego przepisu wynika jednoznacznie, że dla uznania działania przedsiębiorcy za spełniające jego dyspozycję wystarczające jest wystąpienie samego skutku w postaci ograniczenia lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym. Do naruszenia zakazu dochodzi niezależnie od intencji przedsiębiorcy.

Podkreślić należy zarazem, że dla oceny, czy doszło do naruszenia art. 5 ww. ustawy nie ma znaczenia, czy skutek, o którym mowa wyżej, jest skutkiem rzeczywistym, czy prawdopodobnym⁶⁰. Wynika to bezpośrednio z treści art. 1 ust. 2 ustawy, zgodnie z którym ustawa reguluje m.in. zasady i tryb przeciwdziałania praktykom ograniczającym konkurencję, jeżeli te praktyki wywołują lub mogą wywierać skutki na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Praktyka ograniczająca konkurencję ujawnia się więc już wówczas, gdy jedynie

⁶⁰ E. Modzelewska-Wąchal: op. cit., s. 67.

istnieje możliwość, by określone działanie jednego lub kilku przedsiębiorców wywarło w przyszłości skutek w postaci ograniczenia konkurencji w sposób określony w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów⁶¹. Jak stwierdził SOKiK dla uznania, że działania rynkowe związku przedsiębiorców noszą znamiona zakazanego porozumienia zgodnie z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów wystarczy ocena skutków, jakie zachowanie to wywołuje lub może wywoływać na rynku⁶².

Powyższe stanowisko potwierdza również orzecznictwo Sądu Najwyższego⁶³, w którym wyraźnie opowiedziano się za stosowaniem zakazów z ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zarówno wobec zaistniałych jak i potencjalnych zagrożeń konkurencji. Sąd Najwyższy podkreślił, że ochrona konkurencji na podstawie ww. ustawy „obejmuje także istnienie samego stanu realnego zagrożenia dla zasad swobodnej konkurencji. Stan takiego potencjalnego zagrożenia jest bowiem oceniany z punktu widzenia interesu publicznego (...) jako stan niewłaściwy, a tym samym niedopuszczalny”.

W niniejszej sprawie wykazano, że ustalone przez STOART zasady przyjmowania praw do artystycznych wykonan utworów muzycznych i słowno-muzycznych do zbiorowego zarządu ograniczają swobodę powierzających prawa w zarząd STOART, co może wywierać potencjalnie negatywny wpływ na konkurencję na rynku właściwym.

Ad. c

Zarzucone STOART porozumienie ograniczające konkurencję nie podlega wyłączeniu na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zgodnie z powoływanym przepisem Rada Ministrów może, w drodze rozporządzenia, wyłączyć spod zakazu, o którym mowa w art. 5, porozumienia, które przyczyniają się do polepszenia produkcji, dystrybucji towarów lub do postępu technicznego lub gospodarczego, zapewniają nabywcy lub użytkownikowi odpowiednią część wynikających stąd korzyści i które: (1) nie nakładają na zainteresowanych przedsiębiorców ograniczeń, które nie są niezbędne do osiągnięcia tych celów; (2) nie stwarzają tym przedsiębiorcom możliwości wyeliminowania konkurencji na rynku właściwym w zakresie znacznej części określonych towarów.

Zwolnienie na mocy art. 7 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wymaga wydania rozporządzenia, które określa warunki, jakie muszą być spełnione, aby porozumienie mogło być uznane za wyłączone spod zakazu. W aktualnym stanie prawnym kwestionowane działania STOART nie podlegają wyłączeniu spod zakazu porozumień ograniczających konkurencję na podstawie żadnego z obowiązujących rozporządzeń Rady Ministrów.

Art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi także podstawę do dokonywania przez Prezesa UOKiK indywidualnej oceny danego porozumienia jako wymagającego zwolnienia spod zakazu z art. 5 ust. 1 ustawy. Zgodnie z jej art. 11 ust. 2, Prezes UOKiK wydaje decyzję o niestwierdzeniu stosowania praktyki ograniczającej konkurencję gdy porozumienie spełnia przesłanki, o których mowa w art. 7 ust. 1, a nie zostało objęte rozporządzeniem Rady Ministrów, o którym mowa w ww. przepisie.

Ciężar udowodnienia, iż warunki zastosowania wyłączenia zostały spełnione, zgodnie

⁶¹ Wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 20 listopada 2000 r. (sygn. akt XVII Ama 1/00). Por. również decyzję Komisji Europejskiej z 16 września 1998 r. w sprawie nr IV/35.134 *TACA*, Dz. Urz. WE z 1999 nr L 95/01.

⁶² Wyrok SOKiK z 12 października 2005 r. (sygn. akt XVII AmA 53/04).

⁶³ Wyrok SN z dnia 24 lipca 2003 r. (sygn. akt I CKN 496/01).

art. 11 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, spoczywa na przedsiębiorcach będących stronami porozumienia, jako na osobach wywodzących skutki prawne z faktu spełnienia przez porozumienie warunków wyłączenia.

Warunkiem skorzystania z wyłączenia indywidualnego jest tym samym łączne spełnienie przesłanek będących podstawą wprowadzenia wyłączeń grupowych. *Ratio legis* tego przepisu jest identyczne jak w przypadku wprowadzenia wyłączeń grupowych: dopuszczenie porozumień, z których korzyści natury gospodarczej i społecznej przeważają nad ograniczeniami konkurencji⁶⁴. Przesłanki te opierają się na tzw. regule rozsądku, która nakazuje traktować pewne porozumienia ograniczające konkurencję jako legalne w przypadku, kiedy wynikające z nich korzyści gospodarcze przeważają nad negatywnymi skutkami związanymi z ograniczeniem konkurencji.

W ocenie Prezesa UOKiK, kwestionowane niniejszą decyzją zasady wykonywania zbiorowego zarządu przez STOART nie spełniają łącznie wszystkich określonych w art. 7 ust. 1 warunków będących podstawą wyłączenia.

Należy podkreślić, że Prezes UOKiK nie kwestionuje doniosłości roli organizacji zbiorowego zarządzania, które sprawując zbiorowy zarząd prawami pokrewnymi umożliwiają prawidłową i pełną ochronę ich praw, a także niewątpliwie ułatwiają skuteczne wykonywanie tych praw w sposób nierzadko ekonomicznie bardziej racjonalny, niż gdyby zarząd ten miał być w całości wykonywany osobiście przez uprawnionego. W tym sensie działalność OZZ, w tym STOART, bez wątpienia spełnia zawartą w art. 7 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przesłankę przyczyniania się do polepszenia produkcji, dystrybucji towarów lub do postępu technicznego lub gospodarczego.

W ocenie Prezesa UOKiK sposób, w jaki STOART ukształtował zasady sprawowania zbiorowego zarządu prawami jego członków, na podstawie zobowiązania organizacyjnego w wersji sprzed 11 października 2006 r., nakłada na artystów wykonawców ograniczenia, które nie są niezbędne do osiągnięcia celów skutecznego zbiorowego zarządu, stwarzając zarazem możliwość wyeliminowania konkurencji na rynku właściwym. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w powoływanym wyżej orzecznictwie antymonopolowym – krajowym i wspólnotowym – w świetle którego ustalane przez OZZ zasady przyjmowania praw do zbiorowego zarządu nie mogą ograniczać uprawnionym możliwości powierzenia OZZ wykonywania zbiorowego zarządu tymi prawami jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji.

W świetle wszystkich powyższych okoliczności **za udowodnione należy uznać naruszenie przez STOART zakazu z art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów** wskutek zawarcia porozumienia ograniczającego konkurencję na krajowym rynku zbiorowego zarządzania prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych, polegającego na ustaleniu zasad przyjmowania tych praw do zbiorowego zarządu, które ograniczają artystom wykonawcom możliwość powierzenia mu wykonywania zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji.

VI. Zaniechanie stosowania praktyki ograniczającej konkurencję

Pismami z dnia 9 sierpnia 2007 r. i z dnia 28 września 2007 r. STOART poinformował

⁶⁴ E. Modzelewska-Wąchal: op. cit., s. 130.

Prezesa UOKiK, że **od dnia 11 października 2006 r. zmienił zasady wykonywania zbiorowego zarządu.**

Na mocy datowanej na ten dzień uchwały nr 888 Zarządu STOART zatwierdzony został nowy wzór zobowiązania organizacyjnego oraz wzór aneksu do tego zobowiązania, umożliwiającego artyście wykonawcy zmiany w dotychczas obowiązującym zobowiązaniu organizacyjnym. W części V.6 wzoru nowego zobowiązania organizacyjnego wprowadzonego powoływaną uchwałą, przewidziano, że artysta wykonawca może, w drodze oświadczenia woli złożonego w formie aneksu do zobowiązania organizacyjnego, zmienić zakres powierzenia wyłączając z niego wybrane przez siebie pola eksploatacji artystycznego wykonania. Zmiana zakresu powierzenia wywołuje skutki po upływie sześciu miesięcy, począwszy od miesiąca, w którym artysta wykonawca złożył oświadczenie woli.

Z powyższych okoliczności wynika, że od dnia 11 października 2006 r. artyści wykonawcy zlecający STOART ochronę swoich praw mogą zdecydować o wyłączeniu niektórych pól eksploatacji przez siebie wybranych ze zbiorowego zarządu sprawowanego przez STOART.

Okoliczność zaprzestania stosowania zarzucanej przedsiębiorcy praktyki ograniczającej konkurencję stanowi podstawę wydania decyzji, o której mowa w art. 10 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Stosownie do art. 10 ust. 1 ww. ustawy, nie wydaje się decyzji o uznaniu praktyki za ograniczającą konkurencję i nakazującej zaniechanie jej stosowania, jeżeli zachowanie rynkowe przedsiębiorcy albo związku przedsiębiorców przestało naruszać zakazy określone w art. 5 lub w art. 8, w szczególności z powodu trwałego zmniejszenia ich udziału w rynku. W takim przypadku Prezes UOKiK wydaje decyzję o uznaniu praktyki za ograniczającą konkurencję i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania (art. 10 ust. 2 ustawy).

W związku z powyższym, w niniejszej sprawie podejrzenia stosowania przez STOART praktyki ograniczającej konkurencję, naruszającej zakaz, o którym mowa w art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów – należało, stosownie do art. 10 ust. 2 ww. ustawy, wydać decyzję uznającą, że STOART naruszył określony w art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakaz porozumień ograniczających konkurencję i **zaniechał stosowania tej praktyki z dniem 11 października 2006 r.**

VII. Zarzut naruszenia art. 81 ust. 1 TWE

Wszczynając postępowanie antymonopolowe przeciwko STOART Prezes UOKiK uznał, że ustalenie przez STOART zasad przyjmowania praw do artystycznych wykonania utworów muzycznych słowno-muzycznych w zbiorowy zarząd, które ograniczają artystom wykonawcom możliwość powierzenia STOART wykonywania zarządu prawami autorskimi jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji, może naruszać zakaz określony w art. 81 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (Dz. Urz. UE z dnia 29 grudnia 2006 r. nr C 321 E s. 37). Zgodnie z powoływanym przepisem, niezgodne ze wspólnym rynkiem i zakazane są: wszelkie porozumienia między przedsiębiorstwami, wszelkie decyzje związków przedsiębiorstw i wszelkie praktyki uzgodnione, które mogą mieć wpływ na handel między państwami członkowskimi i których celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz wspólnego rynku.

Prezes UOKiK uznał, iż znajdujące się w jego dyspozycji informacje wskazują na możliwość naruszenia w wyniku działań podejmowanych przez STOART nie tylko zakazu

zawierania porozumień ograniczających konkurencję sformułowanego w przepisach ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, lecz również zakazu określonego w art. 81 ust. 1 TWE.

Stwierdzając istnienie podstaw do sformułowania zarzutu naruszenia przez STOART art. 81 ust. 1 TWE Prezes UOKiK wziął pod uwagę, że w świetle art. 3 ust. 1 rozporządzenia Rady z 16 grudnia 2002 r. nr 1/2003 w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 TWE (Dz. Urz. UE z dnia 4 stycznia 2003 r. nr L 001, s. 1-25) (dalej: Rozporządzenie Rady), organy ochrony konkurencji państw członkowskich stosują krajowe prawo konkurencji do porozumień, decyzji związków przedsiębiorstw lub praktyk uzgodnionych w rozumieniu art. 81 ust. 1 TWE, które mogą wpływać na handel między Państwami Członkowskimi w rozumieniu tego przepisu, stosują również art. 81 TWE do takich porozumień, decyzji lub praktyk uzgodnionych.

O zastosowaniu art. 81 ust. 1 TWE w konkretnej sprawie decyduje kryterium wpływu na handel między państwami członkowskimi. Sprecyzowane one zostało w wydanych przez Komisję Europejską wytycznych⁶⁵. W ich świetle kryterium wpływu na handel należy rozumieć szeroko. Taki wpływ mogą mieć przede wszystkim działania jednego lub kilku przedsiębiorców na terytorium kilku Państw Członkowskich. Pod pojęciem handlu należy rozumieć nie tylko transgraniczną wymianę towarów, ale także wszelką transgraniczną działalność o charakterze gospodarczym, nie wyłączając zakładania przedsiębiorstw w innym Państwie Członkowskim⁶⁶. Wpływ na handel może zatem wystąpić także w sytuacji, w której określone dobro nie jest bezpośrednio importowane lub eksportowane ani świadczone z za granicy, ale gdy jest ono wytwarzane lub świadczone w państwie odbiorcy tego dobra lecz przez podmiot założony przez przedsiębiorców zagranicznych z innych Państw Członkowskich w ramach swobody przedsiębiorczości wskazanej w art. 43 TWE. Do zastosowania art. 81 i 82 TWE wystarczający jest choćby potencjalny związek pomiędzy kwestionowaną praktyką rynkową a handlem między państwami członkowskimi⁶⁷.

Wpływ na handel między Państwami Członkowskimi wywierać może porozumienie, którym objęci są przedsiębiorcy tylko jednego z państw UE⁶⁸. W świetle powoływanych wyżej wytycznych obok naruszeń obejmujących kilka Państw Członkowskich⁶⁹, praktyką ograniczającą konkurencję na znaczącej części Wspólnego Rynku mogą być także działania obejmujące terytorium tylko jednego Państwa Członkowskiego lub nawet jego części⁷⁰.

Zastosowanie kryterium wpływu na handel jest więc niezależne od definicji rynku właściwego w ujęciu geograficznym i może istnieć wpływ praktyki na handel między Państwami Członkowskimi w sprawach, w których rynek określono jako narodowy lub lokalny.⁷¹ W związku z powyższym Prezes UOKiK uznał, że z uwagi na pozycję STOART na rynku właściwym podejmowane przez to stowarzyszenie działania naruszające zakaz z art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów na terytorium RP należy oceniać

⁶⁵ Dz. Urz. UE nr C 101 z 27 kwietnia 2004 r., s. 81.

⁶⁶ Commission Notice „Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty (O.J. 2004/C 101/07), pkt 19

⁶⁷ Pkt 2.3 ww. wytycznych.

⁶⁸ Wyrok ETS z dnia 25 października 1979 r. w sprawie 22/79 *Greenwich Film Production przeciwko SACEM i Societe des editions Labrador*.

⁶⁹ Część 3.1 wytycznych – *Agreements and abuse covering or implemented in several Member States*.

⁷⁰ Część 3.2 wytycznych – *Agreements and abuses covering a single, or only part of a, Member State*.

⁷¹ Pkt 22 ww. wytycznych.

w aspekcie zakazu niezgodnych ze wspólnym rynkiem porozumień wywierających wpływ na znaczącej części Wspólnego Rynku.

Prezes UOKiK uznał, że kwestionowana w niniejszej sprawie praktyka STOART może wywierać wpływ na handel między Państwami Członkowskimi. Niniejsza sprawa dotyczy ustalenia przez STOART zasad zbiorowego zarządu ograniczających możliwość oddania mu zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych tylko w zakresie niektórych pól eksploatacji. Z uwagi na charakter skarżonej praktyki, niniejsza sprawa może wywierać wpływ na handel między Państwami Członkowskimi.

Stosowanie przez STOART zakwestionowanych zasad zarządu prawami ogranicza bowiem możliwość powierzenia przez artystów wykonawców zarządu niektórymi kategoriami ich praw innym OZZ na terenie UE, przedsiębiorcom zarządzającym prawami wyłącznymi niemającym statusu organizacji zbiorowego zarządzania, bądź samodzielnego zarządzania tymi prawami. Ogranicza to konkurencję między przedsiębiorcami z państw członkowskich UE. Tymczasem artyści wykonawcy utworów muzycznych i słowno-muzycznych – obywatele państw UE – powinni mieć możliwość swobodnego wyboru osoby, której powierzają zarząd prawami. Powyższe stanowisko jest tożsame z powoływanym już stanowiskiem ETS I Komisji Europejskiej w sprawie naruszenia art. 81 i 82 TWE przez organizację zbiorowego zarządzania.

W świetle powoływanych wyżej wytycznych, zastosowanie w danej sprawie art. 81 TWE uzależnione jest od charakteru konkretnej sprawy, w której wpływ na handel jest odczuwalny (ang. *appreciable*)⁷².

Prezes UOKiK stwierdził spełnienie warunku odczuwalności zarzucanej STOART praktyki. Odczuwalność danej praktyki mierzona jest przede wszystkim pozycją rynkową na rynku właściwym przedsiębiorców tę praktykę stosujących. W konkretnej sprawie ocena jej odczuwalności zależy również od przychodów przedsiębiorców, charakteru zarzucanych im naruszeń i rodzaju produktów, których te naruszenia dotyczą. W przypadku porozumień przesłanką negatywną, uniemożliwiającą stwierdzenie jego odczuwalności, jest łączne zaistnienie następujących okoliczności: (a) udział rynkowy stron porozumienia na jakimkolwiek rynku właściwym na terenie Wspólnoty nie przekracza 5%, (b) roczny przychód osiągany na terenie Wspólnoty przez przedsiębiorców biorących udział w porozumieniu nie przekracza 40 mln. euro⁷³.

W rozpatrywanej sprawie nie zostały spełnione kumulatywnie oba ww. warunki, gdyż udział STOART w krajowym rynku zbiorowego zarządzania prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych znacznie przekracza 5%. STOART jest bowiem największą OZZ w odniesieniu do tego rodzaju praw.

Ocena powyższych okoliczności pod kątem wpływu skarżonej praktyki STOART na handel między państwami członkowskimi UE doprowadziła do wniosku, że zaistnienie takiego wpływu jest możliwe. Należało wobec tego przyjąć, iż kryterium określające zakres zastosowania art. 3 Rozporządzenia Rady zostało spełnione.

VIII. Podstawa umorzenia postępowania antymonopolowego

W świetle wskazanych wyżej okoliczności na etapie wszczynania postępowania

⁷² Pkt 2.4 ww. wytycznych.

⁷³ Pkt 52 ww. wytycznych.

antymonopolowego przeciwko STOART istniały podstawy uzasadniające postawienie temu stowarzyszeniu zarzutu naruszenia art. 81 ust. 1 TWE. W toku postępowania zaistniały jednak okoliczności uzasadniające umorzenie postępowania antymonopolowego w tej części – z uwagi na niespełnienie warunków ustanowienia zakazu, o którym mowa w art. 81 ust. 1 TWE, wynikających z art. 5 Rozporządzenia Rady.

Zgodnie z art. 35 Rozporządzenia Rady, Państwa Członkowskie muszą wyznaczyć organ lub organy ochrony konkurencji odpowiedzialne za stosowanie art. 81 i art. 82 TWE. Środki konieczne do nadania tym organom uprawnień do stosowania przepisów art. 81 lub 82 TWE musiały zostać podjęte do 1 maja 2004 r. W Polsce, zgodnie z art. 24 ust. 1a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes UOKiK został wskazany jako organ wykonujący zadania nałożone na władze Państw Członkowskich UE na podstawie art. 84 i 85 TWE. W szczególności Prezes UOKiK jest właściwym organem ochrony konkurencji w rozumieniu art. 35 Rozporządzenia.

W świetle art. 3 Rozporządzenia Rady, jeśli Prezes UOKiK stosuje krajowe prawo konkurencji do praktyk zakazanych w rozumieniu art. 81 TWE, które mogą wpływać na handel między Państwami Członkowskimi lub stosuje krajowe przepisy do praktyk zakazanych w rozumieniu art. 82 TWE, stosuje również odpowiednio art. 81 lub 82 TWE. W związku z tym, jeżeli krajowy organ konkurencji poweźmie podejrzenie, że przesłanka wpływu na handel między państwami członkowskimi może być spełniona, wówczas **jest zobowiązany** do wszczęcia postępowania w sprawie praktyk ograniczających konkurencję również na podstawie przepisów traktatowych.

W świetle art. 5 Rozporządzenia Rady organy ochrony konkurencji państw członkowskich mają uprawnienie do stosowania art. 81 i 82 TWE. Ten sam przepis wskazuje katalog decyzji, które może wydać organ ochrony konkurencji państwa członkowskiego stosując art. 81 lub 82 TWE, który ma charakter katalogu zamkniętego⁷⁴. Zgodnie z art. 5 Rozporządzenia organ antymonopolowy państwa członkowskiego może wydać wyłącznie następujące rodzaje decyzji:

1. domagającą się zaprzestania naruszenia,
2. zarządzającą środki tymczasowe,
3. akceptującą zobowiązania,
4. nakładającą grzywny lub okresowe kary pieniężne lub inne kary przewidziane w krajowych przepisach prawa.

Ponadto, zgodnie z powoływanym przepisem Rozporządzenia Rady, jeżeli na podstawie informacji, które posiadają organy ochrony konkurencji Państw Członkowskich, warunki ustanowienia zakazu nie zostały spełnione, mogą również zdecydować, że nie ma podstaw do działania z ich strony.

Cytowany **art. 5 Rozporządzenia Rady nie przewiduje możliwości wydania przez krajowy organ antymonopolowy decyzji stwierdzającej zaniechanie stosowania praktyki określonej w art. 81 lub 82 TWE**. Brak jest takiego rodzaju decyzji w zamkniętym katalogu art. 5 Rozporządzenia. Wynika stąd, że wydanie przez Prezesa UOKiK decyzji stwierdzającej zaniechanie stosowania praktyki na podstawie art. 81 ust. 1 TWE analogicznej do decyzji na podstawie art. 10 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowiłoby przekroczenie

⁷⁴ K. Kohutek: Komentarz do art. 5 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 i 82 Traktatu (Dz.U.U.E.L.03.1.1), LEX/el. 2006, teza 5.

kompetencji wynikających ze wspólnotowego prawa konkurencji. Przepisy Rozporządzenia Rady, które wprowadziły zamknięty katalog decyzji organów krajowych w sprawach dotyczących art. 81 i 82 TWE, upoważniły te organy do przeprowadzenia dowodu wyłącznie na okoliczność wydania decyzji, o których mowa w art. 5 Rozporządzenia Rady. Organy te nie mogą dowodzić faktu zaprzestania naruszenia przepisów art. 81 lub 82 TWE w wydawanych decyzjach administracyjnych i ostatecznie orzekać o zaniechaniu stosowania praktyki ograniczającej konkurencję na podstawie art. 81 lub 82 TWE.

Potwierdzeniem powyższego jest treść art. 11 ust. 4 Rozporządzenia. Zgodnie z tym przepisem, nie później niż na 30 dni przed przyjęciem decyzji nakazującej zaprzestanie naruszenia, akceptującej zobowiązania lub wycofującej stosowanie rozporządzenia o wyłączeniu grupowym, organy ochrony konkurencji Państw Członkowskich powiadomią o tym Komisję. Cytowany przepis nie przewiduje obowiązku notyfikacji projektu decyzji o stwierdzeniu zaniechania stosowania praktyki ograniczającej konkurencję. Wynika to z faktu, że zgodnie z przepisami Rozporządzenia Rady organy antymonopolowe Państw Członkowskich nie są uprawnione do wydania takiej decyzji.

Do niniejszej decyzji nie ma zatem zastosowania art. 11 ust. 4 Rozporządzenia Rady. Przepis ten wyraźnie bowiem wskazuje rodzaje decyzji, które muszą być notyfikowane Komisji przed ich wydaniem. W katalogu zawartym w art. 11 ust. 4 Rozporządzenia Rady nie znalazła się decyzja o stwierdzeniu zaniechania stosowania praktyki (o czym była mowa wyżej), ani też decyzja o umorzeniu postępowania. Niewątpliwie natomiast do niniejszej decyzji ma zastosowanie art. 11 ust. 3 Rozporządzenia Rady, zgodnie z którym organy ochrony konkurencji państw członkowskich, w przypadku gdy działają na podstawie art. 81 lub 82 TWE informują Komisję o wszczęciu takiego postępowania. Obowiązek, o którym mowa w powołanym przepisie Rozporządzenia Rady został wypełniony przez Prezesa UOKiK.

W związku z powyższym oraz z uwagi na fakt, że niniejsza decyzja Prezesa UOKiK dowodzi, iż STOART stosowało praktykę ograniczającą konkurencję określoną w przepisie art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, lecz następnie zaniechało dalszego stosowania tej praktyki, **postępowanie w zakresie podejrzenia naruszenia art. 81 TWE należało umorzyć jako bezprzedmiotowe. Niedopuszczalne byłoby bowiem wydanie w tym zakresie decyzji merytorycznej.**

W przepisach ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie uregulowano kwestii bezprzedmiotowości postępowania, odsyłając w tym zakresie do przepisów kodeksu postępowania administracyjnego (art. 80 ustawy). Zgodnie z art. 105 k.p.a., gdy postępowanie z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe, organ administracji publicznej wydaje decyzję o umorzeniu postępowania. W przypadku niniejszego postępowania, w zakresie podejrzenia naruszenia przez STOART art. 81 ust. 1 TWE zachodzi bezprzedmiotowość postępowania. Przedmiotem postępowania, zgodnie z brzmieniem art. 5 Rozporządzenia mogłoby bowiem być stwierdzenie stosowania praktyki, nałożenie kary pieniężnej, względnie akceptacja zobowiązań (na wcześniejszym etapie postępowania – zarządzenie środków tymczasowych).

Zgodnie z powyższym **należy uznać za uzasadnione umorzenie** postępowania antymonopolowego w sprawie podejrzenia naruszenie przez STOART art. 81 ust. 1 TWE wskutek zawarcia porozumienia ograniczającego konkurencję na krajowym rynku zbiorowego zarządzania prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych, polegającego na ustaleniu zasad przyjmowania tych praw do zbiorowego

zarządu, które ograniczają artystom wykonawcom możliwość powierzenia mu wykonywania zbiorowego zarządu prawami do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych jedynie w odniesieniu do wybranych pól eksploatacji.

IX. Kara pieniężna

Stosownie do art. 101 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes UOKiK może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu, osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się naruszenia zakazu określonego w art. 5, w zakresie niewyłączonym na podstawie art. 6 i art. 7, lub naruszenia zakazu określonego w art. 8.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów wprowadziła zasadę fakultatywności kar nakładanych przez Prezesa UOKiK na przedsiębiorców, którzy dopuścili się naruszenia zakazu stosowania praktyk ograniczających konkurencję. W przypadku stwierdzenia naruszenia przez przedsiębiorcę zakazu praktyk, o którym mowa w art. 5 lub 8 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes UOKiK może nałożyć na przedsiębiorcę karę pieniężną.

W niniejszej sprawie Prezes UOKiK uznał za celowe odstąpienie od nałożenia na STOART kary pieniężnej, o jakiej mowa w art. 101 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Za udowodnione wprawdzie należy uznać, iż w rozpatrywanej sprawie doszło do naruszenia przez STOART zakazu porozumień ograniczających konkurencję. Stowarzyszenie naruszyło zakaz z art. 5 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, który nie został wyłączony na podstawie art. 6 i 7 tej ustawy.

Za odstąpieniem od wymierzania STOART kary pieniężnej przemawia jednak fakt łącznego zaistnienia następujących okoliczności:

- STOART nie naruszył dotąd przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, nie był dotychczas adresatem decyzji stwierdzającej stosowanie praktyk ograniczających konkurencję;
- choć obowiązujące w STOART zasady zbiorowego zarządzania zostały uznane za potencjalnie ograniczające konkurencję, to jednak zebrany materiał dowodowy nie wykazał ponad wszelką wątpliwość, że w praktyce wystąpiły przypadki odmowy przez STOART wykonywania zarządu jedynie w odniesieniu do pól eksploatacji wybranych przez artystę wykonawcę;
- STOART dokonał stosownych zmian w treści obowiązującego zobowiązania organizacyjnego, co zaowocowało stwierdzeniem zaniechania stosowania przez zarzucanej mu praktyki. STOART sam zatem zmienił postępowanie będące źródłem niedozwolonej praktyki minimalizując w ten sposób rozmiar naruszenia interesu społecznego;
- okoliczności sprawy mogą wskazywać na nieumyślny charakter naruszenia przez STOART zakazu praktyk ograniczających konkurencję. Kwestionowane działania ograniczały konkurencję co najmniej w stopniu potencjalnym. Prezes UOKiK uwzględnił jednak również, że w zgromadzonym materiale dowodowym nie ma jednoznacznych dowodów wyrażnej intencji STOART ograniczenia konkurencji na rynku. Zebrane

wyjaśnienia i informacje mogą raczej wskazywać na nieświadomość naruszenia reguł konkurencji.

Wobec wszystkich powyższych okoliczności Prezes UOKiK uznał, iż zasadne jest odstąpienie od nałożenia na STOART kary pieniężnej.

Mając powyższe na względzie, orzeczono jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury UOKiK w Warszawie.

Z up. Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji
i Konsumentów

Otrzymuje:

**Związek Stowarzyszeń
Artystów Wykonawców STOART**
ul. Chmielna 20
00-020 Warszawa